

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

HISTORIE VZDĚLÁVACÍCH INSTITUCÍ

Základní škola v Novém Sedle

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Romana Cihlářová

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a uvedené literatury.

V Plzni, ... 2015

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Heleně Východské za cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat kronikářce města Nového Sedla Mgr. Evě Machulkové za její ochotu a věnovaný čas.

Obsah

Úvod	6
1 Habsburské školství 18. a 19. století	10
1.1 Tereziánské a josefínské reformy	10
1.2 Situace ve druhé polovině 19. století	11
1.3 Počátky školství v Novém Sedle	12
1.3.1 Popis nové školní budovy z roku 1891	15
2 Situace ve školství od konce 19. století do roku 1918	18
2.1 Poměry v rakouském školství	18
2.2 Začátek nového století na Chlapecké obecné škole v Novém Sedle	18
2.3 Vliv první světové války na chod novosedelské školy	19
3 Období první republiky	22
3.1 Vývoj školství v českých zemích.....	22
3.2 Chlapecká škola v Novém Sedle v meziválečném období	23
3.3 Vznik první české školy v okrese	25
4 Etapa německé okupace.....	27
4.1 Krize českého školství	27
4.2 Vliv nacismu na Chlapeckou školu v Novém Sedle.....	27
4.3 Zánik české Masarykovy měšťanské školy	28
5 Poválečná léta	29
5.1 Obnovení škol v Novém Sedle	29
5.2 Sběrné středisko pro odsun Němců	30
6 Socialistická éra.....	32
6.1 Vývoj školství v socialistickém Československu	32
6.2 Situace v novosedelském školství.....	33
6.2.1 Pravidelné akce na škole	35
6.2.2 Další neméně zajímavé události	38

6.2.3 Budovatelské aktivity žáků	44
6.2.4 Mimoškolní a budovatelské aktivity učitelů	45
7 Současnost	47
7.1 Současná česká škola	47
7.2 Dnešní poměry na ZŠ v Novém Sedle	47
8 Významné osobnosti působící ve školství Nového Sedla	48
8.1 Wenzel Gall	48
8.2 Karel Doyscher	48
8.3 Miroslav Bouček	49
8.4 Vladimír Prokop	49
8.5 Libuše Kubů	51
9 Dnešní povědomí žáků o historii školy	52
9.1 Otázky z dotazníku	52
9.2 Odpovědi žáků	53
Závěr	55
Zusammenfassung	57
Prameny a literatura	58
Přílohy	I

Úvod

Město Nové Sedlo, o jehož základní škole píše tato práce, leží na levém břehu řeky Ohře, nedaleko historického města Lokte, ve středu Sokolovské pánve, v nadmořské výšce 440 – 484 metrů. V české i německé podobě (Neusattl) je název odvozen od popisu místa v proláklíně nazývané přeneseně sedlo.

Kraj, v němž se Nové Sedlo nachází, má dlouhou tradici, neboť byl osídlen již v 5. století. Byl to kmen Sedlčanů, který se usadil na Sokolovsku. Poloha jeho hradiště Sedlec není dodnes známa.

První písemné doklady o existenci Nového Sedla obsahuje nejstarší Nofthafská¹ kniha, jež se zmiňuje o lénech, která na území Nového Sedla vznikla přibližně v letech 1360 – 1405. Za rok založení města se ale považuje rok 1397, neboť z 2. dubna 1397 pochází listina, podle které Václav Räch sídlící v Loučkách prodal městu Lokti „*les nacházející se mezi usedlostí Vogeleys a Novým Sedlem*“².

K 15. století, které je typické husitskými válkami, se o Novém Sedle dochovalo velmi málo písemných pramenů. Víme pouze to, že v roce 1427 přes Sokolovsko táhla husitská vojska při návratu z vítězné bitvy u Tachova³, ačkoliv celé dnešní Sokolovsko bylo oporou katolíků a krále Zikmunda. Za jeho vlády přešel hrad Loket se svými dvory do vlastnictví kancléře hraběte Kašpara Šlika. Pro správu svého majetku pořídil v letech 1523 – 1525⁴ Sebastian Šlik urbář.

Významně se Nové Sedlo zviditelnilo ve třicetileté válce, během které se město Loket postavilo na stranu povstalců. Mansfeldovy oddíly v roce 1621 dobyly loketský hrad a velitel vojska Jan Tilly se v době obléhání usadil v Novém Sedle.⁵ Po skončení války císař Ferdinand III. zkonfiskoval celé panství a prodal ho apelačnímu radovi Janu Mentlovi z Kolsdorfu⁶. Konkrétní poválečný počet obyvatel zdokumentovaly soupisové akce. Podle prvního soupisu z roku 1651 bylo Nové Sedlo největší a nejlidnatější obcí loketského

---

¹ Nothaftové byl významný rod, který sídlil ve Skalné u Chebu.

² LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Obrazová historie města*. 111 s. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 2007. S. 4.

³ Bitva u Tachova se odehrála ve dnech 3. a 4. srpna 1427.

⁴ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 1.

⁵ Tamtéž, s. 17.

⁶ Tamtéž, s. 19.

panství.⁷ Druhý soupis byl pořízen pro berní účely a pro přehled o platebních a pracovních povinnostech poddaných vznikly dva další urbáře v letech 1705 a 1741. První kompletní popis majetku v Novém Sedle obsahuje tereziánský katastr⁸.

Zákon ze dne 17. března 1848 zrušil dosavadní panství a vrchnostenská zřízení a nastavil obec jako nejmenší politickou jednotku. Situace se týkala také Nového Sedla, kde se první volby do obecního zastupitelstva konaly na konci léta roku 1850. Na žádost obecního úřadu byla císařským rozhodnutím dne 4. února 1899 obec povýšena na městys.⁹

K první světové válce manželé Vlasákoví uvádí, že krátce po jejím počátku bylo do rakousko-uherské a zčásti i německé armády povoláno z Nového Sedla 646 mužů, z nichž 52 zemřelo a 17 jich bylo nezvěstných.¹⁰ Na památku padlých nechal místní spolek „*Heimatsöhne*“¹¹ („*Synové domova*“) postavit pomník, odhalený v červnu 1936. V Novém Sedle se podobně jako jinde stala nadlouho po založení v 70. letech 19. století nejsilnější stranou německá sociálně demokratická strana, ale ve volbách do obecního zastupitelstva v květnu 1938 jasně vyhrála sudetoněmecká strana.¹² Druhá světová válka do Nového Sedla dlouho výrazně nezasahovala, až po přiblížení bojových front od východu i západu se konflikt přenesl i sem. Nakonec bylo Nové Sedlo osvobozeno americkou armádou 7. května 1945.

Je všeobecně známo, že pro první poválečná léta je v celém pohraničí charakteristický značný pohyb obyvatelstva. Nejinak tomu bylo v Novém Sedle. Ze zajetí přicházeli domů němečtí vojáci, z českého vnitrozemí se vraceli Češi, stěhovali se sem noví osídlenci a reemigranti. Na základě rozhodnutí Postupimské konference došlo k odsunu většiny německého obyvatelstva, pro něž bylo v Novém Sedle v budově obecné školy zřízeno sběrné středisko. O této události podrobněji pojednávám v páté kapitole.

Zestátnění průmyslových podniků, které je také typické pro poválečná léta v celém Československu, se nevyhnulo ani Novému Sedlu. Hnědouhelné doly se soustředily

---

⁷ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 19.

⁸ Tereziánský katastr vznikl v letech 1713 – 1757.

⁹ *Historie obce* [online]. Oficiální stránky města Nové Sedlo. Dostupné z URL: <<http://www.mestonovesedlo.cz/mesto/historie/>> [cit. dne 2015-1-31].

¹⁰ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 52.

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž, s. 51.

do národního podniku pod názvem „*Falknovské hnědouhelné doly*“ a sklárnu si k sobě připojil národní podnik „*České továrny na láhve*“ se sídlem v Teplicích.¹³

Při reorganizaci státní správy byl od 1. července 1960 Novému Sedlu přidělen statut města. Ke stejnému datu byla k městu připojena jako jeho část obec Loučky, od 1. dubna 1976 byl přičleněn také Chranišov.¹⁴ Po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 vyvrcholilo vysídlení obyvatel německé národnosti i ilegální odchod českých občanů. Vývoj totalitního uspořádání společnosti vyústil po dvaceti letech do hluboké krize. Změny, které nastaly po 17. listopadu 1989, zahájily i nové období ve vývoji města.

Cílem mé práce je zpracování historie novosedelského školství, o němž sice existuje mnoho pramenů, ale většina z nich není zpracována. Veškeré kroniky do roku 1945 jsou psány v německém jazyce a já se ve své badatelské práci zaměřila právě na ně, neboť o tomto období nám už žádný pamětník nic nesdělí. Z moderních dějin jsem pak zdůrazila pouze to nejpodstatnější. Neoddělitelnou součástí práce se stal také výběr významných osobností, které na škole působily. Pro lepší pochopení souvislostí jsem školu v Novém Sedle uvedla do kontextu se školstvím státním.

Jako odrazový můstek při bádání mi posloužilo jediné zpracování historie novosedelské školy, a to sešit s názvem „*Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*“ od Věry Lázníčkové. Po většinu času jsem pracovala se školními kronikami, do kterých autoři zaznamenávali důležité i méně důležité informace. Za nejdůležitější práci ovšem považuji knihu „*Gemeindegedenkbuch von Neusattl*“ od Wenzela Galla, díky němuž se dochovaly údaje o počátcích školství v Novém Sedle. Jako výbornou publikaci také hodnotím práci Vladimíra Prokopa ml. a Lukáše Smoly „*Biografický lexikon sokolovského regionu*“, který mi pomohl při hledání osobností novosedelského školství. S Vladimírem Prokopem ml., jehož otec na místní škole působil, jsem uskutečnila rozhovor. Jako pamětnici jsem také využila dlouholetou učitelku z Nového Sedla, Boženu Petříkovou, která byla na národní školu v Novém Sedle poslána umístěnkou v roce 1950 a zůstala v ní až do odchodu do důchodu. A abych poznala, jak žáci znají historii své školy, vypracovala jsem pro ně krátký dotazník.

---

¹³ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 58.

¹⁴ Tamtéž, s. 64.

Téměř celá práce se zabývá vývojem školství nejen novosedelského, ale i rakouského, československého a českého. Neméně důležitou součástí práce je osmá kapitola týkající se významných osobností působících na školách v Novém Sedle. Spíše pro zajímavost slouží poslední kapitola, která chce čtenářům přiblížit povědomí žáků o historii školy, kterou téměř denně navštěvují.

1 Habsburské školství 18. a 19. století

1.1 Tereziánské a josefínské reformy

Jak už název kapitoly napovídá, zásadní vliv na vývoj českého školství měly reformy Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Podstatnou reformu rakouského školství vypracoval **Johann Ignaz von Felbiger**. Felbigerův školní řád z roku 1774 zavedl povinnou šestiletou docházku, která ale nebyla v počátcích úplně dodržována, a proto v roce 1786 vyšel rozkaz, který chlapcům zakazoval učit se řemeslu, pokud neabsolvují alespoň dva roky na normální škole.¹⁵ Díky takovému nařízení se školní docházka zlepšila. V roce 1775 vydal Felbiger **příručku pro učitele** pod názvem „*Methodenbuch*“, která obsahovala metodické pokyny pro učitele i školské předpisy.¹⁶

Nejen samotné školství, ale i vzdělání učitelů dosáhlo v 18. století vyšší úrovně. Po tereziánských reformách se učitelem nemohl stát nikdo bez odborné zkoušky a příslušeného vysvědčení. Pro přípravu učitelů byly od roku 1775 zakládány tzv. **preparandie** nacházející se v krajských hlavních školách.¹⁷ Uchazeči o učitelské vysvědčení museli nejdříve vykonat přijímací zkoušku, následně dostali výklad z oblasti pedagogiky, náboženství, učili se zde také **metodice trivie** a později také mluvnici a pravopis, dějepis, zeměpis, přírodopis a přírodozpyt¹⁸, absolvovat museli také pedagogickou praxi.

Po absolvování kurzu byli budoucí učitelé povinni složit **zkoušku před školním dozorcem**, aby mohli být ustanoveni jako pomocníci ve škole. Po pedagogické praxi jednoho roku a dosažení dvaceti let věku mohl uchazeč požádat o přezkoušení u školního dozorce a následně se stát způsobilým a samostatným učitelem. Právo jmenovat učitele a určovat jejich výši platu měla vrchnost, faráři nebo obec.¹⁹

Aby byla školní docházka ještě více dodržována, vydal vrchní školní zemský dozorce v Čechách **Ferdinand Kindermann** nařízení, podle něhož děti měly ve škole

---

¹⁵ GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*. 149 s. Praha: 1891. S. 25.

¹⁶ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 186.

¹⁷ Tamtéž, s. 187.

¹⁸ Přírodozpyt byl jednotný název pro výuku fyziky a chemie.

¹⁹ GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*. 149 s. Praha: 1891. S. 126.

vydělávat peníze a učit se potřebným věcem pro život, především je chtěl připravit na práci v manufaktuře.²⁰

Josef II. svými reformami také zasáhl do oblasti školství. Veřejná obecná škola měla být založena všude, kde žije alespoň 90 dětí školou povinných a na všech školách se mělo vyučovat výhradně podle „*Knihy metodní*“. Veliký význam mělo také povolení, podle něhož i **nekatolíci a Židé** mohli mít své zvláštní školy. Aby se navíc zvýšila školní docházka, nemusely chudé děti platit školné. Nařízení z roku 1786 vyřadilo ze škol kněží a ustanoveni byli **krajští školští komisaři**, kteří měli dohlížet na stav a údržbu školních budov, na vzdělávání a platy učitelů a na docházku žactva.

Josefínské reformy však začali kritizovat a upravovat panovníci Leopold I. a František Josef I. Opravná dvorská studijní komise roku 1805 vytvořila **nový organizační řád obecného školství**, které opět spadlo do rukou duchovenstva. Dalších padesát let se rakouské školství řídilo zásadou „*Rakousko nepotřebuje lidi učené, nýbrž dobré poddané*“.²¹

1.2 Situace ve druhé polovině 19. století

Reformní rok 1848 nepřinesl zásadní změny v základním školství, nýbrž zapříčinil nástup období tuhého bachovského absolutismu. V roce 1855 stát a církev uzavřely konkordát, podle něhož bylo vyučování na nižších i vyšších školách podřízeno církevní kontrole. Poté, co se stal rakouským ministrem věcí církevních a vyučování dr. **Leopold von Hasner, rytíř z Arthy**, byl vliv církve omezen zrušením konkordátu a nastolením nových školských zákonů z let 1868 – 1869. Dne 14. května 1869 stát vyhlásil nový Hasnerův zákon č. 62 ř. z.²², jímž byla vytvořena soustava národního školství a vyhlášena povinná školní docházka pro děti od 6 do 14 let.²³

Vladimír Štverák uvádí, že zákon z roku 1869 nastavil tyto školské zásady: „1. *Věda a vyučování jsou svobodné.* 2. *O náboženské vyučování pečuje církev, státu náleží vrchní dozor.* 3. *Všechny hlavní jazyky v zemi (v případě českých zemí jazyk německý*

²⁰ KASPEROVÁ, Dana – KASPER, Tomáš. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 224 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 2429 – 4. S. 89.

²¹ GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*. 149 s. Praha: 1891. S. 81.

²² ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 216.

²³ KASPEROVÁ, Dana – KASPER, Tomáš. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 224 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 2429 – 4. S. 97.

a český) jsou si rovny. 4. Jako administrativní a dozorčí orgány se zřizují zemské, okresní a místní školní rady. 5. Učitelé se vzdělávají na čtyřletých učitelských ústavech (pedagogiích) jednotně pro národní školy.“²⁴

Významnou součástí nového školského zákona bylo zřízení **nepovinných škol měšťanských**, které poskytovaly odbornější vzdělání nastávajícím řemeslníkům a obchodníkům.²⁵ Povinné obecné školy měly být zřizovány v těch místech, kde do okruhu 40 km žilo alespoň 40 dětí školou povinných.²⁶ Ačkoliv německé obyvatelstvo bylo v českých zemích v menšině, jejich školství se rozvíjelo o dost rychleji. Nejpatrnější to bylo na německých školách v pohraničí, kde také spousta českých dětí navštěvovala školy německé.

Také na učitele nový zákon nezapomněl. Jejich týdenní úvazek nesměl překročit 30 hodin a navíc jim bylo přiznáno právo na penzi. Vzdělávání nových učitelů probíhalo ve čtyřletých **učitelských ústavech**, které nahradily dosavadní dvouletá preparanda. Po dostudování bylo nutné, aby učitel získal dvouletou praxi, a teprve poté mohl absolvovat zkoušku dospělosti.²⁷

Školský zákon z roku 1869 odmítala především církev, již nevyhovovalo její omezení, a také konzervativní buržoazie, která kritizovala povinnou školní docházku a následný pokles dětské práce. Proto panovník vyhlásil 2. května 1883²⁸ **Taafovu školskou novelu**, která na venkovských školách zaváděla pouze půldenní vyučování, a navíc starší děti od dubna do listopadu nemusely školu navštěvovat vůbec. Učitelé se měli vzdělávat především v náboženství a ve hře na varhany, s čímž nesouhlasili a začali zakládat **učitelské spolky** a vydávat **učitelské noviny**, kde se snažili odtrhnout od vlivu církve i všeho německého.

1.3 Počátky školství v Novém Sedle

O počátcích školství v Novém Sedle jsme informováni jen díky pamětní knize, kterou zpracoval **Wenzel Gall**. Dnes bohužel není jednoduché se k ní dostat. Ve Státním

---

²⁴ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 216.

²⁵ JÚVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: PAIDO, 1995. 65 s. ISBN 80 – 85931 – 07 – 9. S. 49.

²⁶ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 217.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ KASPEROVÁ, Dana – KASPER, Tomáš. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 224 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 2429 – 4. S. 98.

okresním archivu v Sokolově ani na Městském úřadě v Novém Sedle se nenachází, vlastní ji pouze několik osob, které ji ale nechtějí vydat z ruky, a Národní knihovna v Praze, která ji kvůli stáří také půjčuje jen prezenčně.

Je patrné, že každý, kdo se zabýval počátky novosedelského školství, čerpal právě z kroniky Wenzela Galla. Nejinak tomu bylo u Vladimíra Prokopa, který nás v publikaci „*I tudy kráčely dějiny: z historie zaniklých a těžbou vážně zasažených míst Sokolovského revíru*” informuje o období přelomu 18. a 19. století, kdy v Novém Sedle, stejně jako v jiných českých obcích, existovala **vandrovní škola**. V té se děti vyučovaly pouze v zimních měsících a pokaždé v jiném domě.²⁹ Za prvního učitele v Novém Sedle je považován jeden z domkářů, **Antonín Lochschmidt**, který zde pravděpodobně vyučoval od roku 1831.³⁰ Od roku 1837 ve městě pravděpodobně působil další učitel, **Jakub Erdt**.³¹

Na počátku 19. století údajně škola působila v obecním domě č. 55, ale v roce 1836 tento dům koupil jistý pan Wenel Gössl a škola se musela vystěhovat.³² Proto několik dalších měsíců působila v různých domech. V roce 1838 dala obec postavit dům č. 76³³, tzv. **Zvoničku**³⁴, kde škola působila následujících téměř 70 let.³⁵ Krátce předtím, než byla tato školní budova v roce 1908 zlikvidována, sloužila jako chudobinec a policejní stanice.³⁶

Prameny uvádějí, že v roce 1863 školu navštěvovalo 89 žáků, z toho 37 chlapců a 52 děvčat.³⁷ Plat učitele činil měsíčně 210 guldenů³⁸ do té doby, než byla škola v Novém Sedle zařazena do IV. platové třídy, čímž se zvýšil roční příjem tehdejšího učitele Antona Sengla z 210 guldenů na 400.³⁹ Vlivem rozvoje těžby uhlí se do Nového Sedla přistěhovali noví obyvatelé a s nimi i noví školáci. Již v roce 1872 měla škola 130 žáků a ti se do jedné

---

²⁹ PROKOP, Vladimír. *I tudy kráčely dějiny: z historie zaniklých a těžbou vážně zasažených míst Sokolovského revíru*. 235 s. Sokolov: Sokolovská uhelná, a.s., 2001. S. 165.

³⁰ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 3.

³¹ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 28.

³² PROKOP, Vladimír. Stará škola v Novém Sedle. *Týdeník Sokolovska*, 1993, roč. 3, č. 41, s. 8.

³³ *Historie školy* [online]. Základní škola Nové Sedlo. Dostupné z URL: <http://www.zs-mestonovesedlo.cz/?page_id=76> [cit. dne 2014-12-28].

³⁴ Viz příloha č. 5.

³⁵ Název „Zvonička“, německy „Glöckhäusl“, získala školní budova podle malé zvoničky na vrcholu střechy.

³⁶ ZADÁK, Helmut. Stručná historie novosedelského školství. *Sokolovský deník*, 2003, roč. 12, č. 128, s. 19.

³⁷ PROKOP, Vladimír. Stará škola v Novém Sedle. *Týdeník Sokolovska*, 1993, roč. 3, č. 41, s. 8.

³⁸ Bohuslav Hlinka a Pavel Radoměřský v knize *Peníze celého světa* uvádějí, že „gulden“ je německý název pro měnu „zlatý“.

³⁹ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 63.

třídy ve Zvoničce nevešli. Vznikla tak nová třída, jež působila v **domě č. 98**⁴⁰, který patřil Ferdinandu Schömbeckovi.⁴¹ Řídícím učitelem byl jmenován **Anton Sengl**, který ale v roce 1894 na vlastní žádost přestoupil na školu na Stříbrné. Jeho nástupcem se stal **Franc Hierrath**, který do Nového Sedla přišel 1. března 1874 z Dolního Rychnova.⁴²

V roce **1875** se obec rozhodla postavit **novou školní budovu**⁴³ se třemi třídami a odpovídajícím bytem pro řídícího učitele. Vyučování v ní začalo 1. března 1876.⁴⁴ Vlivem dalšího rozvoje těžby a výstavby sklárny v roce 1879, stoupl počet žactva na 209. Proto škola otevřela třetí třídu, následovanou čtvrtou třídou v lednu 1885, kdy celkový počet žáků činil 355. Na žádost obecní školské rady byla místní škola zařazena do třetí platové třídy.

V lednu 1887 se ještě navýšil počet žáků na 447 a nově povolená pátá třída musela kvůli nedostatku míst působit v **domě č. 20 Antona Zinnera**.⁴⁵ V lednu 1891 škola otevřela paralelní čtvrtou třídu, neboť stav žactva překročil hranici 500^{46,47}, ale kvůli nedostatečnému počtu míst muselo být v 1. třídě se 113 žáky a ve 4. třídě se 121 žáky zavedeno půldenní vyučování. Z tohoto důvodu se během roku **1891** obec rozhodla postavit **velkou školní budovu**⁴⁸, do které by se vešly všechny třídy. Jejím popisem se budu zabývat v následující kapitole. Bývalá školní budova čp. 112 byla ve stejném roce upravena na obecní úřad.⁴⁹

Usnesením zemské školní rady v Praze ze dne 18. února 1897 se rozhodlo o rozdělení doposud smíšené školy na **chlapeckou a dívčí školu**, a to od 1. září 1897.⁵⁰ Bohužel od této doby se Wenzel Gall věnoval pouze kronice chlapecké školy, kde působil jako řídící učitel, a podrobnější údaje o dívčí škole nikdo nezaznamenával.

---

⁴⁰ *Historie školy* [online]. Základní škola Nové Sedlo. Dostupné z URL: <http://www.zs-mestonovesedlo.cz/?page_id=76> [cit. dne 2014-12-28].

⁴¹ PROKOP, Vladimír. Stará škola v Novém Sedle. *Týdeník Sokolovska*, 1993, roč. 3, č. 41, s. 8.

⁴² GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 64.

⁴³ Viz příloha č. 6.

⁴⁴ *Historie školy* [online]. Základní škola Nové Sedlo. Dostupné z URL: <http://www.zs-mestonovesedlo.cz/?page_id=76> [cit. dne 2014-12-28].

⁴⁵ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 64.

⁴⁶ ZADÁK, Helmut. Stručná historie novosedelského školství. *Sokolovský deník*, 2003, roč. 12, č. 128, s. 19.

⁴⁷ Viz příloha č. 28.

⁴⁸ Viz příloha č. 7.

⁴⁹ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 41.

⁵⁰ *Historie školy* [online]. Základní škola Nové Sedlo. Dostupné z URL: <http://www.zs-mestonovesedlo.cz/?page_id=76> [cit. dne 2014-12-28].

Školská rada do Nového Sedla poslala také další učitele, Augusta Lochnera a Antona Wolfa, a podučitele, Johanna Schimmera a Georga Wojnara. Poté, co August Lochner odešel do Littengrün⁵¹, našel zde své první místo učitelství kandidát pan Eduard Kranl. Na dívčí škole působil jako řídící učitel pan Franz Hierath, jako učitelé zde působili Georg König, Franz Ahne, Antonia Kißler, Franziska Wolf a Maria Bayer.⁵²

Ve školním roce 1897/1898 chlapeckou školu navštěvovalo 384 žáků, kteří byli rozděleni do pěti tříd. Nejpočetnější 4. třídu navštěvovalo 95 žáků. Během celého školního roku se žáci připravovali na **zkoušku z náboženství**, proto se pod vedením svých učitelů orientovali na bohoslužby, nacvičovali mešní písně a hned první školní den se zúčastnili mše v loketském kostele. Za zajímavý záznam v kronice považují procentuální výsledky **mravního chování a píle žáků**. Chování 75 % dětí učitelé klasifikovali jako „výtečné“, u 24 % jako *odpovídající* a 1 % „méně než odpovídající“.⁵³ Co se týče píle, získalo 14,5 % dětí hodnocení „vytrvalé“, 34,1 % „uspokojivé“, 33,5 % „neuspokojivé“ a 17,6 % „nepatrné“.⁵⁴ Zdravotní stav žactva se dle dobových záznamů jevil jako dobrý, ale v lednu a únoru se dostavila **epidemie spalniček**, která zasáhla 30 % dětí. Jak je patrné z dochovaných pramenů, pro školu bylo důležité zdraví dětí, proto nechala dne 30. června 24 žáků očkovat obvodním lékařem Roubíčkem.⁵⁵ Řídící učitel Wenzel Gall během školního roku sepsal kromě kroniky chlapecké školy také školní inventář a seznam knih ve školní knihovně.

1.3.1 Popis nové školní budovy z roku 1891

Popis budovy nám také zanechal městský kronikář a řídící učitel chlapecké školy Wenzel Gall, z jehož spisů opět čerpali učitel Vladimír Prokop i bývalá městská kronikářka Věra Lázničková.

Školu postavili v letech 1890 – 1891 stavebníci F. Dörfler a J. Tröger podle přepracovaných plánů pražského architekta A. Kaura stavebníkem V. Habererem. Cena

---

⁵¹ Littengrün, česky Lítov, je vesnice v Karlovarském kraji, část města Habartov.

⁵² GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 76.

⁵³ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s. S. 6.

⁵⁴ Tamtéž, s. 5.

⁵⁵ Tamtéž, s. 6.

výstavby nové budovy činila přibližně 116 000 korun.⁵⁶ K **slavnostnímu otevření** došlo 4. října 1891 za účasti okresního hejtmána Titlbacha, okresního inspektora Johann Nagela ze Sokolova a zástupce obce Josefa Zinnera.⁵⁷ Největší zásluhu na výstavbě školní budovy měl obecní inspektor, prokurista Karl Hille, který dokázal obec přesvědčit, že výstavba nové budovy není zbytečná, jak se mnozí domnívali. Jelikož počet dětí stále narůstal, v roce 1899 musela škola nechat k budově přistavit **západní křídlo** pro další třídu⁵⁸ a zároveň také vznikl druhý byt pro řídícího učitele. Desetimetrová přístavba stála 24 000 korun, místa však bylo stále nedostatek. Na jaře 1906 rozhodla obec o rozšíření budovy i na **východní stranu**⁵⁹, kde byl navíc přistaven druhý vchod, který oddělil prostory chlapecké a dívčí školy. Právě Wenzel Gall ve své knize poznamenal dost podrobné údaje týkající se rozšiřování nové školní budovy. Cena přístavby včetně nákupu pozemků dosahovala téměř 154 000 korun.⁶⁰ Délka budovy činila 43 metrů, vpředu mělo každé patro 16 oken, křídla měřila 29,8 a 47,8 metrů. Celkem tedy škola zaujímal 1240 metrů čtverečních, obsahovala 10 prostorných tříd o délce 10 metrů a šířce 8,5 metrů, 2 tělocvičny, 2 kanceláře, konferenční místnost, 2 kabinety, služební byty pro oba řídící učitele vždy se 3 místnostmi a kuchyní a byt školníka.⁶¹ Obě školy se již rozrostly na pět paralelních tříd. V roce 1919 se do budovy přemístila také česká škola, o které se podrobněji zmiňují ve třetí kapitole.

Z dochovaných pramenů lze zjistit, že obecní školská rada i zástupci obce si zakládali na **vybavení školní budovy**, které mělo být účelné a odpovídat všem tehdejšími požadavkům. V osmi třídách se nacházely lavice se dvěma sklápějícími sedačkami, ve zbývajících dvou třídách pak lavice pro čtyři žáky. Budovu vytápěla dvě nízkotlaká topení, pitnou vodu dělníci zavedli až do 2. patra. Mimo jiného škola vlastnila pendlové hodiny s elektrickým automatickým strojkem s pořizovací cenou 500 Kč⁶², které signalizovaly začátek vyučovací hodiny. Jak kronika uvádí, ráno zvonilo v 8:00, 9:00, 10:00 a v 10:15, odpoledne ve 13:00, 14:00, 15:00, 15:15 a v 16:00 hodin.⁶³ Pod celou

---

⁵⁶ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 27.

⁵⁷ *Historie školy* [online]. Základní škola Nové Sedlo. Dostupné z URL: <http://www.zs-mestonovesedlo.cz/?page_id=76> [cit. dne 2014-12-28].

⁵⁸ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 6.

⁵⁹ PROKOP, Vladimír. *I tudy kráčely dějiny: z historie zaniklých a těžbou vážně zasažených míst Sokolovského revíru*. 235 s. Sokolov: Sokolovská uhelná, a.s., 2001. S. 169.

⁶⁰ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 28.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž, s. 29.

⁶³ Tamtéž.

budovou vyjma tělocvičny se nacházely sklepy. Prostory před školou měřily 1540 metrů čtverečních. Zároveň měla chlapecká a dívčí škola dvě školní zahrady o rozloze 650 a 710 metrů čtverečních. Celý komplex o rozloze 9900 metrů čtverečních, který k budově patřil, škola získala kupními smlouvami od města Loket.

2 Situace ve školství od konce 19. století do roku 1918

2.1 Poměry v rakouském školství

Jak jsem se již zmiňovala, po Taafově školské reformě bylo učitelské vzdělávání na podstatně nižší úrovni. Na úkor reálií se učitelé vzdělávali především v náboženství a hudbě. Na přelomu 19. a 20. století stále narůstal spor mezi dělnickou třídou a buržoazií a k radikalizované dělnické třídě se začali přidávat také mnozí učitelé národních škol. Ve školství se projevovala **stagnace**, nové měšťanské školy vznikaly velmi pomalu a oba druhy škol, obecné i měšťanské, navštěvovaly především děti ze sociálně slabých rodin.

2.2 Začátek nového století na Chlapecké obecné škole v Novém Sedle

Školní rok 1901/1902 byl pro školu velice významný. Určitě to nebylo z důvodu, že vlivem epidemie spalniček lékař nařídil téměř na měsíc přerušit vyučování, protože tato situace se opakovala ještě několikrát.⁶⁴ Tou významnou událostí se stala červencová návštěva kardinála knížete arcibiskupa **Lva Skrbenského z Hříště**, který pro 400 žáků sloužil svátost biřmování. V této době se také plánovala výstavba kostela v blízkosti školy.

Velký význam pro místní školy měl v roce 1903 vznik společnosti zvané „**Přátelé dětí**“. Z dobrovolných příspěvků této ne nuceně vzniklé společnosti bylo chudým žákům dívčí i chlapecké školy v rámci necelých pěti let převedeno 1200 korun.⁶⁵ Dne 15. října 1903 rozhodl zemský školský úřad v Praze o otevření paralelní třídy k prvním třídám v chlapecké i dívčí škole a výnos ze dne 4. září 1906 znamenal zřízení paralelních tříd ke třídě druhé, třetí, a páté rovněž v obou školách.

V den stého výročí úmrtí významného německého básníka Friedricha Schillera († 9. května 1905) žáci za účasti pěveckého sdružení „*Liederhort*“ vysadili na zahradě před školou dva duby a na místě zakopali zaletovanou plechovou kapsli s pamětní listinou na **Schillerovu pamětní slavnost**. Zároveň obě školy ve vyzdobené tělocvičně chlapecké školy uspořádaly slavnost za účasti obecního školského rady, zástupce obce a mnoha rodičů. V březnu roku 1906 se ve škole objevila epidemie spalniček a spály, která zastihla

---

⁶⁴ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 66.

⁶⁵ Tamtéž, s. 67.

téměř 40 % dětí. Pro školu bylo důležité zdraví žáků, proto vedení nařídilo sedmitýdenní přerušování vyučování.⁶⁶

Školní kronika se nezapomíná zmínit ani o tom, že vlivem nesplnění termínu pro dokončení přístavby ke škole, začal školní rok 1906/1907 až 4. října, při čemž nové prostory mohly být využívány dokonce až od 3. listopadu. Na jaře roku 1907 byly v okolí budovy osazeny **školní zahrady** o rozloze 650 a 710 metrů čtverečních a mezi nimi zároveň plocha pro tělesnou výchovu v letním období. Dne 15. března 1908 se na školní zahradě uskutečnila velká **slavnost stromů** organizovaná na počest 60 let vlády Františka Josefa I. „*Dne stromů*“ se zúčastnili starosta, žáci vyšších tříd a učitelé, kteří společně vysázeli 46 šlechtěných ovocných stromů a tím započali výsadbu ovocných stromů u místní školy. Od tohoto roku se každé jaro uskutečňoval „*Den ochrany zvířat a rostlin*“, ale již ne v takovém rozsahu.

Nejen sama škola, ale také obec si uvědomovala, jakou práci odvádí řídicí učitel Wenzel Gall, a odměnila ho několika vyznamenáními i finančním příspěvkem.

Na podzim roku 1910 došlo k rozšíření parního topení o dalších 7 topných těles.⁶⁷ V tělocvičně chlapecké školy se 2. prosince 1910 poprvé konala slavnost „*Den na ochranu dětí*“. Divákům se vystoupení žáků v rámci akce natolik líbilo, že škole přispěli částkou kolem pěti set korun a od této doby se slavnost konala každoročně. Finance škola získávala také od obecní školské rady, díky níž si mohla za 400 korun pořídit učební pomůcky a knihy. Sezdané učitelské dvojice měly výhodu, neboť získávaly vyšší příspěvky na bydlení než svobodní učitelé.⁶⁸

2.3 Vliv první světové války na chod novosedelské školy

Období první světové války nebylo pro školu jednoduché. Krátce po vypuknutí prvních bojů museli tři **učitelé** nastoupit **na frontu** jako záložníci.⁶⁹ Děti i učitelé se snažili pomáhat své vlasti, a tak uspořádali peněžní sbírky na **válečnou pomoc** i na pomoc raněným vojákům, pomáhali při sběru ostružinových listů, vyráběli z papíru ponožky

⁶⁶ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s. S. 58.

⁶⁷ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 69.

⁶⁸ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s. S. 120.

⁶⁹ MACHULKOVÁ, Eva. 100. výročí zahájení 1. světové války, *Novosedelské listy*. Leden 2015, s. 4.

a podrážky na ochranu před zimou i se zúčastnili sbírky Červeného kříže, kam učitelé posílali finance každý měsíc a žactvo příležitostně. Společně našetřili 900 korun a na ochranu dětí a sirotků 4000 korun.⁷⁰ Jak ve svém novinovém článku uvádí Eva Machulková, pro vojenské účely se konala sbírka kovů, kterých škola nashromáždila 255 kg (28,4 kg mědi, 6kg bronzu, 38 kg cínu, 62 kg mosazi, 55kg zinku, 64 kg olova a 0,75 kg hliníku).⁷¹ Mimo kovů žáci se svými učiteli nasbírali 800 kg vlněných věcí, 36 kg kaučuku a 120 kg starého papíru.⁷² Zároveň se ve škole konala akce „Zlato jsem dal za železo“⁷³, jíž se zúčastnilo 22 dárců, kteří odevzdali 15 zlatých a 22 stříbrných klenotů. Každý účastník, který předal zlato v minimální hodnotě tří korun, dostal na památku této těžké doby prsten ze železa.

Také práce učitelů a žáků byla poznamenána válkou, neboť nedostatek potravin, špatná výživa, nemoci a strach o své příbuzné odváděly pozornost dětí od vzdělávání. Navíc spousta dětí často vynechávala výuku, aby pomohla rodině v zemědělství. Ze zmíněných důvodů docházelo ke spojování tříd, **zkracování vyučování** i změnám rozvrhu. Aby společnost nikdy nezapomněla na toto náročné, válkou poznamenané období, vznikla ve škole válečná kronika a ve sborovně byl vytvořen tzv. „válečný koutek“ s předměty ze světové války.⁷⁴

Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že prostorná **tělocvična chlapecké školy** byla již v listopadu roku 1914 uvolněna pro příjem zraněných vojáků a přeměněna na provizorní **lazaret**. Místní akciová sklářská společnost jej vybavila třiceti postelemi, odpovídajícím počtem dek a dalším potřebným vybavením. V přízemí se nacházející školní knihovna sloužila jako kuchyně zraněným vojákům. Bohužel pro nedostatek materiálu musela být rezervní nemocnice od 18. listopadu 1915 do července 1916 uzavřena a zranění vojáci se museli přemístit do Karlových Var.⁷⁵ Po zrušení nemocnice se v prostorách školy usídlily místní vojenská rada a národní obrana, ale po pětítýdenním působení byly obě instituce rozpuštěny a prostory začala škola využívat opět podle původních účelů.

---

⁷⁰ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 72.

⁷¹ MACHULKOVÁ, Eva. 100. výročí zahájení 1. světové války, *Novosedelské listy*. Leden 2015, s. 4.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 72.

⁷⁵ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s. S. 145.

V rámci blahodárných jízd „*Dítě jako host*“, které zavedl císař Karel I., vycestovalo z loketského okresu na **ozdravný pobyt do Maďarska** 700 dětí, které doporučil lékař.⁷⁶ Odjezd 98 novosedelských dětí a čtyř učitelek 31. července 1918 se stal společenskou událostí. Žáci s rodiči se sešli před školou, odtud společným pochodem došli na nádraží, kde k nim ještě promluvil řídící učitel. Celý osmitýdenní pobyt ve městě Kisújszállás uhradila maďarská vláda.

Z důvodu stále se zvyšující drahoty získali učitelé v roce 1917 finanční výpomoc. Pro svobodné činila 180 korun, oddaní bezdětní dostali 210 korun, oddaní nebo vdovy s jedním dítětem pak 250 korun, se dvěma dětmi 300 korun, se třemi 350 korun, se čtyřmi 400 korun, s pěti dětmi 500 korun, s šesti a více dětmi 600 korun.⁷⁷ Celosvětová epidemie **španělské chřipky** v letech 1918 – 1920 se nevyhnula ani Novému Sedlu. Vedení místních škol muselo vyučování přerušit, protože téměř 50 % žáků onemocnělo chřipkou a protože i přes snahu obce neměly školy dostatek paliva na otop.⁷⁸

---

⁷⁶ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s. S. 217.

⁷⁷ Tamtéž, s. 195.

⁷⁸ Tamtéž, s. 227.

3 Období první republiky

3.1 Vývoj školství v českých zemích

Jak jsem se již v práci několikrát zmiňovala, učitelé po celé habsburské období toužili po svém kvalitnějším vzdělávání, tudíž se po vzniku Československé republiky objevovaly tendence právě k lepšímu vzdělávání učitelů. Do čela ministerstva školství a národní osvěty se postavil **Gustav Habrman**, ale jeho úpravy prováděné po roce 1918 v oblasti školství nebyly příliš výrazné, především se jednalo o unifikaci školství v Čechách, na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Výrazným přínosem byl vznik zákona rušícího celibát učitelek a otevírání českých obecných a měšťanských škol v pohraničí.⁷⁹

Ještě před vznikem samotného Československa, 1. – 3. července 1918, se konal „*První sjezd československého učitelstva a přátel školství v osvobozené vlasti*“⁸⁰, který vytvořil kulturní a **školský program** pro nadcházející léta. Učitelé zde řešili především otázky jednotné školy, nových pedagogických pokusů, předškolní výchovy, lidovýchovy, sociální péče, odluky státu od církve i zavedení vysokoškolského vzdělávání učitelů. V říjnu roku 1921 se učitelům podařilo založit „*Školu vysokých studií pedagogických v Praze*“ a „*Školu pedagogickou v Brně*“. Vlivem sporu uvnitř „*Československé obce učitelské*“ v roce 1926 vznikl samostatně působící „*Svaz československého učitelstva*“.

Dalo by se předpokládat, že učitelé konečně dosáhnou toho, o co tak dlouho usilovali, tedy odborného vzdělání a spravedlivého finančního ohodnocení. V květnu roku 1919 byl sice schválen zákon o platech učitelů, kterým byli učitelé zařazeni do stejné skupiny jako úředníci, ovšem 28. října 1920 oznámil ministr financí **Karel Engliš**, že náklady na školství jsou příliš vysoké, a vydal tak nový mzdový zákon, podle něhož byli učitelé národních škol zařazeni do nejnižší kategorie státních zaměstnanců. Spory o výši mezd a dělnické stávky způsobovaly až do roku 1929 neustálé **třídní střety**. Hospodářská krize třicátých let dolehla především na žactvo obecných a měšťanských škol v pohraničí a ve velkých městech ve vnitrozemí.

Dne 13. července 1922 vyšel tzv. „*malý školský zákon*“⁸¹ č. 226/1922 Sb., který mimo jiného zavedl osmiletou školní docházku pro celou republiku, zrušil úlevy ve školní

---

⁷⁹ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 306.

⁸⁰ JÚVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: PAIDO, 1995. 65 s. ISBN 80 – 85931 – 07 – 9. S. 49.

⁸¹ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 311.

docházce, snížil počty žáků ve třídě a uznal rovnost učitelů a učitelek.⁸² Náboženství sice zůstalo v učebním plánu na prvním místě, ale rodiče se mohli sami rozhodnout, zda jejich dítě bude hodiny náboženství navštěvovat. V základním školství existovaly nadále dva typy škol, konkrétně osmiletá **obecná škola** a tříletá **měšťanská škola**, která navazovala na pětiletou školu obecnou. Přestože byl název měšťanská škola nahrazen termínem občanská škola, užívalo se nadále dosavadního označení. Školy smíšené se dělily na chlapecké a dívčí. Souběžně s povinnou školní docházkou se rozvíjela výběrová **střední škola**, která navazovala na pětiletou obecnou školu a zaměřovala se především na poznání racionální.⁸³ Již od konce první světové války se ale uvažovalo o spojení školy měšťanské a nižší školy střední, a tak ve školním roce 1925/1926 vzniklo několik pokusných škol, kde byly uplatněny nové osnovy a nové učební plány.⁸⁴

3.2 Chlapecká škola v Novém Sedle v meziválečném období

Také na novosedelské školy se promítl výnos Ministerstva školství a národní kultury z března 1919, kdy byly 28. říjen jako **Den svobody** a 1. květen jako **Den vítězství** stanoveny jako školní svátky. Na oslavu památky Jana Amose Komenského (28. březen) a mistra Jana Husa (6. července) byly určeny pouze první dvě vyučovací hodiny.

V sobotu 31. května 1919 se od 19 hodin konalo na sále hostince Heinze Weiße **dobročinné vystoupení žáků**. Pro velký úspěch a přání rodičů žáci zopakovali výstup ještě jednou, a to 7. června ve velkém sále hotelu místní sklárny. Vybraný příspěvek ve výši 1320 korun škola rozdělila mezi spolky zabývající se mládeží. Místní chlapecká i dívčí škola získaly 120 korun. Tuto událost Wenzel Gall popisuje v pamětní knize jako „*úžasný výraz zájmu rodičovských kruhů přinést oběti, který přispěje ve velké míře k vnitřnímu propojení rodiny a školy k požehnání dorůstajícímu pokolení ve prospěch těžce zkoušeného německého národa*“.⁸⁵

---

⁸² Zákon ze dne 13. 7. 1922, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských [online]. Epravo.cz. Dostupné z URL: <<http://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=3020&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>> [cit. dne 2015-01-31].

⁸³ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 312.

⁸⁴ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 313.

⁸⁵ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 79.

Koncem měsíce června roku 1919 byl zahájen program v rámci americké **pomoci týkající se výživy dětí**. Výdejním místem se stala tělocvična chlapecké školy. Nejprve lékař zařadil do programu 464 dětí, po čtyřech týdnech se k nim připojilo dalších 300 dětí a od 4. července se dobročinný program rozšířil také na děti předškolního věku a těhotné ženy. Dobrovolníci denně rozdali 232 litrů polévky a 406 porcí kakaa.⁸⁶

Z historických pramenů je známo, že se nedostatek potravin, především chleba a mouky, projevil také v místní oblasti, proto se ve dnech 7. – 11. června 1920 zaměstnanci školy připojili ke **generální stávce**, kterou vyhlásilo dělnictvo okresu Karlovy Vary, Sokolov, Loket, Nejdek a Kraslice.⁸⁷ Posléze škola ve spolupráci s rodinami uspořádala ke konci školního roku 1919/1920 dvě školní představení chlapecké a dívčí školy. Jejich výtěžek byl použit kromě jiného také jako příspěvek do sirotčince v Lokti a pro školní knihovny obou škol. Již od března 1920 žádala několikrát místní školní rada „*Zemskou školní radu*“ o zřízení smíšené občanské školy. Rozhodnutí o nepovolení vytvoření nové školy padlo až v červenci 1924, a to s odůvodněním, že špatná finanční situace zřízení školy neumožňuje.⁸⁸

Je patrné, že ani meziválečná léta nebyla pro novosedelskou školu jednoduchým a šťastným obdobím. Ve školním roce 1926/1927 vypukla **chřipková epidemie**, která zastihla 50 % žáků školy a kvůli které musela být škola na týden uzavřena.⁸⁹ Mnohem horší událost nastala během školního roku 1928/1929, kdy šachetní auto přejelo a **usmrtilo jednoho žáka**. A aby toho nebylo málo, v den oslav státního svátku 28. října 1930 se stala další tragédie, při které v levém křídle školy došlo k dvouhodinovému **požáru** způsobeného vznícením sazí v komíně.⁹⁰ Také školní rok 1936/1937 byl pln nepříjemných událostí. V noci z 27. na 28. listopadu 1937 došlo k **vloupání** do společné kanceláře obou škol, odkud zloději přes vypáčení zámků kanceláře a psacího stolu odcizili 100 korun.⁹¹ Další nepříjemnou událostí byla **epidemie záškrtu**, kvůli které muselo vedení školy přerušit vyučování na 14 dní. V rámci péče o mládež a jejich výživu dostávali žáci od dubna do května každý druhý den 1/4 litru kakaa a 1 housku, celkem bylo vydáno

---

⁸⁶ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 80.

⁸⁷ Tamtéž, s. 83.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s. S. 297.

⁹⁰ Tamtéž, s. 319.

⁹¹ SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1936 – 1945)*. Ev. č. 207 – 2. 75 s. S. 15.

1273 porcí za 2300 korun.⁹² Od května do června dostávalo 100 dětí silnou polévku a krajíc chleba, od 22. června pak 100 dětí dostávalo celý oběd – knedlík, maso a zelí.⁹³

3.3 Vznik první české školy v okrese

Ačkoliv byla v Novém Sedle a jeho okolí početná česká menšina, nepodařilo se jí v době monarchie prosadit otevření české školy. Teprve **poválečným rozhodnutím** okresní školské rady v Lokti získala místní školská rada povolení otevřít v Novém Sedle ve školním roce 1919/1920 trojtřídní českou školu, první v okrese. Bohužel české obyvatelstvo nebylo zvyklé zaznamenávat údaje do kronik, tudíž nám jen několik málo informací zanechala německá kronika obce a poválečné česky psané školní kroniky.

Školu navštěvovalo 120 dětí (100 dětí z Nového Sedla a 20 z Louček a Chranišova)⁹⁴, řídicím učitelem se stal **Karel Vlach**, jehož manželka na škole také vyučovala, a vyučování zde bylo zahájeno 15. prosince 1919⁹⁵. Nově zřízená škola získala v prosinci 1919 dva prostory v německé dívčí škole, o rok později se rozšířila do dalších dvou prostor. Kronikář Wenzel Gall tuto situaci zapsal jako „zabrání“⁹⁶, ale příliš dlouho ve styku s českou menšinou nebyl, neboť po 44 letech ve školství a po 27 letech ředitelování v chlapecké německé škole odešel v říjnu roku 1924 v 63 letech do důchodu.⁹⁷

Jelikož děti musely za vyšším českým vzděláním měšťanské školy dojíždět do Sokolova nebo Karlových Var, rozhodl se okres Loket otevřít tři **třídy české měšťanské školy právě** v Novém Sedle. Došlo tak ke sloučení české obecné a měšťanské školy. Nově vzniklá škola svou činnost zahájila 18. října 1927⁹⁸ opět v uvolněných prostorech německé školní budovy, ale situace novosedelských škol byla komplikovaná a prostory německé školy již nestačily.⁹⁹ Bylo proto rozhodnuto o **výstavbě nové školy**¹⁰⁰. Finance na novou budovu pro českou školu, slavnostně otevřenou 10. září 1933

⁹² SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1936 – 1945)*. Ev. č. 207 – 2. 75 s. S. 19.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ PROKOP, Vladimír. *I tudy kráčely dějiny: z historie zaniklých a těžbou vážně zasažených míst Sokolovského revíru*. 235 s. Sokolov: Sokolovská uhelná, a.s., 2001. S. 170.

⁹⁵ ZADÁK, Helmut. Stručná historie novosedelského školství. *Sokolovský deník*, 2003, roč. 12, č. 128, s. 19.

⁹⁶ GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. S. 84.

⁹⁷ Tamtéž, s. 109.

⁹⁸ 80. výročí české školy v Novém Sedle: 1933 – 2013. *Novosedelské listy*, listopad 2013, s. 4.

⁹⁹ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 48.

¹⁰⁰ Viz příloha č. 9 a č. 10.

a nazvanou na počest prezidenta republiky „*Masarykova škola*“, zprostředkoval Český školský spolek.¹⁰¹ Novou školu navštěvovalo 109 žáků a vedl ji **František Kovářik**.¹⁰²

Do Masarykovy školy¹⁰³ ale nedocházely jen děti české, nýbrž i německé, které pocházely ze sociálně slabých rodin. Stát totiž české školy dotoval, a tak zde chudší děti získávaly vyšší výhody. Ovšem sílící tlak německého nacionalismu ve druhé polovině třicátých let donutil německé žactvo opustit tuto školu a přestoupit do školy německé.

---

¹⁰¹ SOKA Sokolov. Fond AM N. Sedlo. *Kronika obce (1921 – 1937)*. Ev č. 117. 383 s. S. 329.

¹⁰² LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 9.

¹⁰³ Viz příloha č. 11.

4 Etapa německé okupace

4.1 Krize českého školství

Není pochyb o tom, že období německé okupace bylo pro Čechy velice obtížné. Nejznámějším činem německých okupantů, který se týkal českého školství, bylo 17. listopadu 1939 uzavření vysokých škol, jež navazovalo na protiněmeckou manifestaci, která probíhala při pohřbu studenta Jana Opletala. Nacistické represe postupně zasáhly celé české školství. Kolaborantský ministr osvěty **Emanuel Moravec** se snažil o převýchovu české mládeže i učitelů k říšským myšlenkám a z učebnic musely být odstraněny všechny zmínky o samostatném Československu. Na měšťanské školy, které se staly výběrovými, smělo být přijato pouze 35 % dětí, zbylé musely povinnou školní docházku splnit na školách obecných čtyřletých.¹⁰⁴ Do vyučování se zařadila **výuka německého jazyka**, výrazně se omezilo vzdělávání dívek a žáci vyšších ročníků středních i odborných škol byli nasazováni do válečné výroby, na práce do říše apod.

4.2 Vliv nacismu na Chlapeckou školu v Novém Sedle

Také na životě novosedelských škol se odrazily politické události. Pod vlivem **projevu Adolfa Hitlera** dne 12. září 1938 v Norimberku proběhl v obci pochod, při kterém byly zpívány nacionální písně, a druhý den Hitlerovi příznivci na budově obecního úřadu vyvěsili vlajky s hákovým křížem.¹⁰⁵ Dne 4. října pak průvod žáků německé školy táhl se svými učiteli do Lokte, aby pozdravil Hitlera, který se tu stavěl při cestě do Karlových Var. Krátce poté, co 16 dětí z české školy přešlo do školy německé, byl v listopadu vydán výnos, který rušil české vyučování na obecních školách.

Večer 16. září 1940 ve 22:15 došlo k **bombovému útoku**, při němž angličtí letci svrhli tři bomby. Útok měl za následky rozbití 33 školních oken.¹⁰⁶ Od 27. ledna do 22. února 1942 byla škola povinna vyhlásit uhelné prázdniny, při kterých žáci přišli do školy pouze dvakrát, aby si vyzvedli domácí úkoly. Od poloviny října 1944 musela být první třída umístěna do hlavní budovy, protože v prostorách školy vznikl **tábor** pro děti, kam v listopadu dorazilo 64 chlapců. Tyto děti sem byly posílány na údajný ozdravný

---

¹⁰⁴ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 333.

¹⁰⁵ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁰⁶ SOKA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1936 – 1945)*. Ev. č. 207 – 2. 75 s. S. 47.

pobyt, ale faktem bylo, že je zde chtěl Hitler ukrýt před leteckou válkou. Některé místnosti ve škole byly přestaveny na ložnice, tělocvična na denní místnost, v prostorách sklepa byla prádelna přebudována na umývárnu. Po 14 dnech putovali tito chlapci do jiného tábora a následně přišlo do Nového Sedla 59 chlapců pátých a šestých tříd z vnitrozemí a z Falce.¹⁰⁷

4.3 Zánik české Masarykovy měšťanské školy

Osud české školy v době války považuji za velice zajímavý. Masarykovu měšťanskou školu Němci pro své účely využili již v roce 1938. Ihned strhali nápis „Masarykova obecná a měšťanská škola“ a bustu prezidenta Masaryka pověsili za krk z okna.¹⁰⁸ Z ředitelny a sborovny Němci utvořili **úřad bürgermeistra**, ze tříd pak **kanceláře NSDAP** a jejich složek, proto se budově začalo přezdívát „Hnědý dům“.¹⁰⁹ Nalezené plány dokazují, že školní třídy NSDAP nevyhovovaly a chtěli je zmenšit pomocí příček.¹¹⁰ Plány ale uskutečněny nebyly, protože v roce 1940 byla v budově povolena **německá hlavní škola**.¹¹¹ V prostorách mateřské školy se usídlilo německé četnictvo a byt pro ředitele obsadil velitel četnické stanice. Němci ve škole působili až do jara 1945, kdy se škola stala ubytovnou pro německé obyvatele prchající před spojeneckou armádou.¹¹²

---

¹⁰⁷ SOKA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1936 – 1945)*. Ev. č. 207 – 2. 75 s. S. 74.

¹⁰⁸ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁰⁹ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 9.

¹¹⁰ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹¹¹ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 9.

¹¹² 80. výročí české školy v Novém Sedle: 1933 – 2013. *Novosedelské listy*, listopad 2013, s. 4.

5 Poválečná léta

5.1 Obnovení škol v Novém Sedle

Teprve po skončení druhé světové války, kdy Nové Sedlo osvobodila **americká armáda**, se pomalu navracela výuka do zdejších škol. Obecná i měšťanská škola byly obnoveny jako druhé v pořadí v loketském okrese a čekaly na příchod nových dětí. Zápis do obecné školy na příští školní rok proběhl 20. června 1945, provedli ho Josef Šonský¹¹³ a Václav Štorkán¹¹⁴ a zúčastnilo se ho 250 dětí, z nichž pak byly vybrány děti české, děti ze smíšených manželství a děti antifašistů.

Vyučování obecné školy začalo 5. července 1945 v budově Masarykovy měšťanské školy, protože bývalá německá školní budova (v té době budova obecné školy) ještě před krátkým časem fungovala jako **středisko pro uprchlíky a americkou armádu** a pro vyučování bylo prozatím upraveno jen pět tříd. Jako řídicí učitel na obecné škole působil **Václav Štorkán**, jako učitel **František Štrunc**. Měšťanská škola prozatím učitele neměla, neboť jmenovaný ředitel měšťanské školy Vladimír Habětín odmítl funkci vykonávat.¹¹⁵ V důsledku toho 60 žáků obecné školy vyučoval František Štrunc a 50 žáků měšťanské školy Václav Štorkán. Jako řídicí učitel převzal Štorkán do správy obě školní budovy, tedy budovu Masarykovy měšťanské školy a budovu německých obecných škol, kde se dříve nacházely chlapecká a dívčí obecná škola. Inventář německé chlapecké obecné školy převzal Štorkán od řídicího učitele Hojera, inventář dívčí obecné školy od řídicí učitelky Eberlové. Školní rok, který začal 5. července 1945 a ve kterém na školách působili jen dva učitelé, trval pouze tři týdny.¹¹⁶ Dne 15. srpna 1945 na místo ředitele měšťanské školy nastoupil **František Kovářik**, který v Novém Sedle působil jako odborný učitel již v letech 1931 – 1934.¹¹⁷

Zápis nových dětí do měšťanské školy se uskutečnil až na konci srpna 1945. Také zde směly být přijaty pouze děti české, děti ze smíšených manželství, děti českého původu

---

¹¹³ Bývalý ředitel měšťanské školy v Lokti.

¹¹⁴ Bývalý řídicí učitel v Křivoklátě.

¹¹⁵ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹¹⁶ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 9.

¹¹⁷ VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 58.

a děti antifašistů, přesto se přišlo zapsat i několik dětí německých. Ty mohly být přijaty pouze na doporučení místní správní komise a odsouhlasení okresní správní komise.¹¹⁸

5.2 Sběrné středisko pro odsun Němců

V **budově obecné školy** bylo v lednu 1946 zřízeno sběrné středisko pro odsun Němců, škola proto musela přesídlit do budovy Masarykovy měšťanské školy a do své budovy se mohla vrátit až na školní rok 1947/1948.¹¹⁹ Ve školní budově obecné školy se podařilo pro 1400 osob vytvořit ubytování se sociálním zařízením (umývárny se sprchami, záchody a tzv. odvěšivárna), kuchyní a provozním prostorem.¹²⁰ Ze školní šatny vznikla strážnice pro dozor a ostrahu. Na dvoře školy stála provizorní dřevěná budova pro příjem a odbavování osob.¹²¹ Provoz střediska byl pravděpodobně zahájen 20. února 1946 a jeho činnost byla ukončena 30. listopadu 1946. Za tu dobu prošlo střediskem více než 25 600 osob z širšího okolí Nového Sedla.¹²² Celkem odtud bylo vypraveno 21 transportů, z nichž jeden směřoval do pásma sovětského, ostatní do pásma amerického v Německu.¹²³ Velitel střediska vykonával dozor nad dodržováním pravidel a pořádku, k ruce měl ještě Němce ze smíšeného manželství, který sloužil jako tlumočnick. Lékařskou službu zajišťovali němečtí lékaři a ošetřovatelky, jejichž počet se z původních dvaceti snížil až na čtyři, jež byly odsunuty s posledním transportem.¹²⁴ Je důležité zdůraznit, že na rozdíl od jiných míst v pohraničí nedocházelo v Novém Sedle k žádným výstřelkům vůči Němcům. Navíc německé obyvatelstvo, které pracovalo **v dolech a ve sklárně**, odsunuto nebylo, protože jejich práce byla potřebná, tudíž také českou školu navštěvovaly děti německé. Například záznamy kroniky obecné školy ze školního roku 1948/1949 uvádí, že téměř polovina všech dětí byla německé národnosti.¹²⁵ Vzdělávání těchto dětí bylo velice obtížné, neboť většina z nich český jazyk vůbec neovládala.

---

¹¹⁸ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹¹⁹ *Historie školy* [online]. Základní škola Nové Sedlo. Dostupné z URL: <http://www.zs-mestonovesedlo.cz/?page_id=76> [cit. dne 2014-12-28].

¹²⁰ VLASÁKOVÁ, Eva. Sběrné středisko pro odsun Němců v Novém Sedle. *Ročenka SOA v Plzni*, 2005, s. 136 – 140. ISSN: 1214 – 4355. S. 138.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3. S. 52.

¹²³ Tamtéž, s. 140.

¹²⁴ Tamtéž, s. 139.

¹²⁵ SOKA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

Podle pamětnice Boženy Petříkové byl celý odsun nespravedlivý. „Taky jsem se pak dovídala, jaký v tom byly zmatky a trapnosti. Odsunuli lidi, který absolutně, neříkám, že neměli nic s Hitlerem, oni se ho báli, čili ho poslouchali a tak dále, ale nebyli to zlí lidi, šli. A byli naopak takoví, který byli potřeba třeba pro odbornou práci na dole nebo ve sklárně, ať byli, jaký chtěli, tak si je tu nechali.“¹²⁶

---

¹²⁶ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

6 Socialistická éra

6.1 Vývoj školství v socialistickém Československu

První vláda Národní fronty Čechů a Slováků vyhlásila 5. dubna 1945 Košický vládní program, jenž v XV. kapitole nařizoval důslednou **očistu škol od fašistů, zrádců a kolaborantů**, zrušení všech nacistických nařízeních a uzavření německých škol.¹²⁷ Vysokoškoláci a středoškoláci mohli absolvovat příslušné školy, školství se orientovalo na sovětský vzor a ruský jazyk se stal po mateřském jazyce nejdůležitějším. Prvním poválečným ministrem školství a osvěty byl jmenován **Zdeněk Nejedlý**.¹²⁸ Učitelé nadále požadovali jednotné školství a zavedení vysokoškolského vzdělání učitelstva. Proto byly vytvořeny nové učební plány i osnovy a pedagogické fakulty při všech vysokých školách.

Školským zákonem č. 95/1948 Sb.¹²⁹ se konečně vytváří jednotná státní školská soustava, do které jsou začleněny všechny druhy škol. Zákon také definitivně osvobozuje školskou výchovu z područí církve a prodlužuje povinnou školní docházku na devět let. **Jednotná československá škola** se skládala ze tří stupňů: první stupeň tvořila škola národní (1. – 5. ročník), druhý stupeň čtyřletá škola střední (6. – 9. ročník) a třetí stupeň tvořily školy povinné a výběrové.¹³⁰ Náboženství se děti učily pouze na požádání rodičů. Stejně jako v době okupace bylo školství orientováno na politiku, pouze se změnil směr z pravicového nacismu na levicový komunismus. Mládež byla vychovávána tak, aby o komunistickém režimu vůbec nepochybovala, a také učitelé byli často politicky aktivní.

Školský systém nadále upravovaly zákony z let 1953, 1954, 1955, 1960, 1976 a 1984. Na devítiletou povinnou školní docházku navazovaly školy poskytující střední a vyšší vzdělání: odborné učiliště a učňovská škola, střední škola pro pracující, odborná škola, střední odborná škola, střední všeobecně vzdělávací škola (gymnázium) a další druhy škol.¹³¹

---

¹²⁷ *Košický vládní program* [online]. Totalita.cz Dostupné z URL: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kvp.php>> [cit. dne 2015-01-31].

¹²⁸ *Ministři školství od roku 1848* [online]. Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže Dostupné z URL: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848?highlightWords=franti%C5%A1ek+kahuda>> [cit. dne 2014-11-23].

¹²⁹ *Předpisy č. 95/1948 Sb.: zákon o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)* [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-95>> [cit. dne 2015-01-31].

¹³⁰ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 359.

¹³¹ Tamtéž, s. 361.

V roce 1973 byl napsán dokument zvaný „*Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy*“.¹³² Jednalo se o dlouhodobý **program rozvoje výchovy a vzdělávání** v československé republice. Povinná školní docházka se prodloužila na deset let, což znamenalo, že každý žák musel po základní škole pokračovat ve středním vzdělávání.

Většina vyhlášených socialistických školských zákonů však nepřinesla očekávané výsledky. Dogmaticky pojatá výchova v duchu marxismu-leninismu nevytvořila podmínky pro skutečný dialog, který je základem demokraticky orientované výchovy, a vedla spíše k pasivitě, průměrnosti a k nižší odborné úrovni našeho školství.

6.2 Situace v novosedelském školství

Až do roku 1953 se obě novosedelské školy vyvíjely samostatně. **Zákon č. 196/1948 Sb.** přejmenoval dosavadní obecnou školu na národní a školu měšťanskou a nižší střední školu na školu střední.¹³³ Ovšem **zákon č. 32/1953 Sb.**¹³⁴ obě tyto školy sloučil, a tak vznikla jednotná Osmiletá střední škola v Novém Sedle.¹³⁵ Během srpnové pedagogické rady si tak učitelé rozdělili jednotlivé třídy a na zahájení nového školního roku k dětem a rodičům promluvil ředitel školy Jaroslav Pešička: „*Naše dnešní shromáždění je vpravdě historickou událostí v našem školském životě, neboť právě dnes vstupujeme do nového školního roku – do roku, který se bude v mnohém odlišovat od let minulých. Dnes vstupuje v platnost nový školský zákon, který pronikavě změní celou naši školu. Proto je radostný počátek naší nové práce, ale ještě radostnější je proto, že jej oslavujeme v době, kdy všechno mírumilovné a pokrokové lidstvo dosáhlo velikého vítězství uzavřením příměří v Koreji.*“¹³⁶

Je všeobecně známo, že délka **povinné školní docházky** se v průběhu moderních dějin často měnila. Jak oficiální název školy napovídá, zákon z roku 1953 stanovil

---

¹³² ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 380 s. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. S. 364.

¹³³ *Předpis č. 196/1948 Sb.: vládní nařízení, kterým se provádějí ustanovení školského zákona o školách národních a středních* [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-196>> [cit. dne 2015-01-09].

¹³⁴ Viz příloha č. 1.

¹³⁵ *Předpis č. 32/1953 Sb.: vládní nařízení o přeměně dosavadních škol na školy podle nového školského zákona* [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-32>> [cit. dne 2015-01-05].

¹³⁶ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

povinnou školní docházku na osm let, na devět let byla opět prodloužena ve školním roce 1960/1961. V letech 1976 – 1984 došlo ke zkrácení základní školy na osm ročníků, ale prodloužení povinné školní docházky na deset let, tudíž každý žák musel pokračovat ve studiu. K poslední změně došlo v 90. letech, když byla v roce 1990 povinná docházka zkrácena na devět let a od roku 1996 zavedena povinná devátá třída na základních školách.

Učitelů se v novosedelském školství od poválečného období do současnosti vystřídalo nespočetně, např. v obecné (národní) škole se v osmi poválečných letech vystřídalo 44 učitelů z důvodu přeřazení na jinou školu, odvedení na vojnu nebo na vlastní žádost. Jednotlivé učitele tedy zmiňovat nebudu, pouze seznam **ředitelů školy** uvádím v příloze.¹³⁷

Každý školní rok v letech 50. – 70. je v **kronice** zapsán podle **pravidel**, jež nařizovala rozepisovat se mimo jiné i o mezinárodních a vnitřních souvislostech. Tyto souvislosti byly leckdy rozepisovány i na deset stran. Vysoká pozornost je zde také věnována celoročnímu plánu práce, v němž bylo prvním bodem zvýšení činnosti **morálně politické výchovy**, až na druhém místě stálo zvyšování znalostí žáků.¹³⁸ Podle pamětnice Boženy Petříkové tomu tak ale nebylo, učitelé se nadále snažili především vyučovat.¹³⁹ Zajímavým zjištěním pro mě bylo sdělení Boženy Petříkové, že Blažena Pauková, která kroniky psala s tak velikým komunistickým zaujetím, byla ve skutečnosti zapřisáhlou antikomunistkou.¹⁴⁰ Jak vyplývá z dobových pramenů, k dalšímu rozvíjení socialistického vlastenectví škola využívala všemožné vycházky, exkurze, výlety, besedy a filmy. Ve školním roce 1970/1971 stát dokonce vydal nařízení, že žáci musí být dvakrát týdně informováni o aktualitách.

V roce 1981 se struktura zápisů mění, už zde není hlavním bodem plánu práce komunistická výchova, vynechány jsou též mezinárodní a vnitřní souvislosti.¹⁴¹ Poté, co kroniky začal psát ředitel školy Rudolf Flaška, jsou zápisy dost stručné a nenachází se v nich ani životopisy nových pracovníků školy. S nadsázkou by se také dalo říci, že kronika se stala „výsledkovou listinou“ sportovních soutěží, neboť pan ředitel byl také učitelem tělesné výchovy a na úspěších v soutěžích mu pravděpodobně dost záleželo.

---

¹³⁷ Viz příloha č. 2.

¹³⁸ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 189.

¹³⁹ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

¹⁴⁰ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

¹⁴¹ Viz příloha č. 27.

Za velice zajímavé údaje v kronice považují **počty žáků** školy.¹⁴² V roce 1947 byla sice obecná škola díky vysokému počtu dětí největší v okrese, avšak v 60. letech měl stav žáků stále klesající tendenci způsobenou slabšími populačními ročníky, vysídlováním občanů německé národnosti a smíšených manželství a zahájením demolic v důsledku dolové činnosti.¹⁴³ K nejrazantnějšímu poklesu počtu žáků došlo ve školním roce 1968/1969, tedy v době po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy. V září roku 1968 do školy nastoupilo 406 žáků, ale v průběhu roku počet klesl na 334. Vedení školy předpokládalo, že počet dětí v roce 1971 poroste, protože město nechalo postavit 214 bytových jednotek, ale přibýlo pouze 33 žáků.¹⁴⁴ Nepříznivá situace se nakonec vyřešila tím, že byly v roce 1972 zrušeny školy v Loučkách a Chranišově a děti odtud musely začít dojíždět do školy v Novém Sedle. Do uvolněné školní budovy v Loučkách se přestěhovala novosedelská zvláštní škola.

6.2.1 Pravidelné akce na škole

Podle směrnic ministerstva školství z roku 1955 musela škola povinně organizovat společné oslavy všech žáků na zahájení a ukončení školního roku, v Měsíci československo-sovětského přátelství a na „*Den vítězství*“.¹⁴⁵ Tento výnos ale nebyl podstatný, neboť každou z těchto událostí žáci s učiteli už pravidelně oslavovali.

Zahájení školního roku 1950/1951 bylo slavnostnější než v minulých letech. Místní rozhlas hrál písně v sedm hodin ráno, aby děti vzbudil a poslal je do školy, a později budovatelské písně při rozdělování dětí do tříd. Posléze se děti, učitelé, rodiče, zástupci SRPŠ a vedoucí pionýrů shromáždili ve slavnostní síni školy, kde vyslechli projev nejen ředitele školy a předsedy SRPŠ, ale rozhlasu také ministra školství. „*A bylo jedno, že to poslouchají děti, šesti, sedmiletý, který absolutně nemají páru o takový řeči, až do těch osmáku.*“, vzpomíná pamětnice Božena Petříková.¹⁴⁶

Tradiční společné slavnostní shromáždění na začátek školního roku bylo v roce 1976 rozšířeno o dvě další akce. Ta první se týkala žáků první třídy, kteří za doprovodu dechové hudby v 8 hodin ráno odcházeli od školy do velké zasedací síně města. Sbor

---

¹⁴² Viz příloha č. 29.

¹⁴³ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 374.

¹⁴⁴ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: III. díl.* 474 s. S. 28.

¹⁴⁵ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁴⁶ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

pro občanské záležitosti pro ně připravil rozloučení s mateřskou školou, slavnostní vstup do první třídy a balíčky s pomůckami do školy. Poté třídní učitelky odvedly děti na společné slavnostní shromáždění na nádvoří školy.¹⁴⁷ Následně došlo k druhé nové situaci, při které po skončení slavnosti odešli všichni účastníci za pochodů hraných dechovkou k památníku padlých ve druhé světové válce, kde za zvuků „*Pochodu padlých revolucionářů*“ pokládali zástupci jednotlivých tříd květiny.¹⁴⁸ Internacionálou pak celá slavnost skončila.

V poválečném období byly také oblíbené oslavy **vzniku Československa 28. října**. V roce 1945 byl v předvečer památného dne pořádán slavnostní koncert „*Na sklárně*“, kde hrál orchestr vedený Františkem Štruncem a kde děti recitovaly. Druhý den veřejný rozhlas vysílal průběh prvního zasedání prozatímního Národního shromáždění. Odpoledne se konala slavnost na počest otevření českých škol v Novém Sedle, během které pronesl projev ředitel měšťanské školy František Kovářík, jenž „*zdůraznil rozdíl nacistické výchovy dětí, budoucích SSmanů a naší výchovy na řádné, citící lidi.*“¹⁴⁹ Také oslavy v roce 1947 měly zvlášť slavnostní ráz, neboť při nich byl odhalen pomník padlým a umučeným, o jehož vybudování se zasloužil „*Svaz české mládeže*“.¹⁵⁰ Oslavy vzniku Československa byly však v době komunistické vlády zakázány, 28. říjen se připomínal pouze jako „*Den znárodnění*“. „*Pak se nesmělo mluvit o vzniku republiky, protože podle té ideologie komunistický my jsme vznikli, protože byla revoluce v Rusku, tam zavládnul lid, tím pádem my jsme si taky zavedli takovou vládu, čili my jsme vděčili svému vzniku Československa vlastně velký říjnový revoluci. No. To byla celá ideologie.*“, říká Božena Petříková.

Ačkoliv město Nové Sedlo osvobodila americká armáda, i na místních školách se každý rok konaly **oslavy Velké říjnové socialistické revoluce**, při nichž žáci vystupovali s tematickými ruskými básněmi a písněmi, dívky tančily v národních krojích a všichni společně zpívali českou a sovětskou národní hymnu. Výchova k uctívání SSSR prolínala všemi předměty, bylo využito každé příležitosti, aby se na konkrétních příkladech ukázaly výhody československo-sovětského spojení. K výzdobě tříd sloužily různé obrazy

---

¹⁴⁷ Viz příloha č. 20.

¹⁴⁸ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: III. díl*. 474 s. S. 292.

¹⁴⁹ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁵⁰ SOKA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

a hesla typu: „*Se Sovětským svazem za mír a bezpečnost republiky!*“ či „*Bez Říjnové revoluce by nebylo Československé republiky*“.¹⁵¹

Také městských **oslav Vítězného února** se škola zúčastňovala. Jak tyto oslavy proběhly v roce 1950, ukazuje výstřižek novin, který můžeme najít ve školní kronice.¹⁵²

Další oblíbenou událostí byly **oslav 1. máje**, které se ve školním roce 1957/1958 konaly v obci na zahradě „*Hasičárny*“, kde do kulturního pořadu přispěl také žákovský pěvecký a recitační kroužek, bulharský soubor a soubor československé armády. Ještě den před 1. májem při slavnostním společném shromáždění ve školní tělocvičně obdrželo prvních 44 žáků rudou stužku „*Mladý budovatel*“.¹⁵³ Dalších 56 žáků tuto stužku obdrželo v „*Den vítězství*“. Průvodu na samotný 1. máj se zúčastnili téměř všichni žáci. Každý pionýrský oddíl měl svou velkou májku a šel v krojích.

Nesmím opomenout ani každoroční **oslav konce druhé světové války**, při nichž procházel lampionový průvod přes Nové Sedlo na Pískový Vrch, kde zapálil hranice k uctění všech zemřelých a padlých ve válce. V poválečném období výuka v měsíci květnu směřovala k silnému češství, k pohrdání nad násilím a k radosti nad osvobozením. Z dochovaných pramenů je patrné, jak se učitelé snažili české děti přesvědčit o krutosti páchající Němci za druhé světové války. Proto je také seznámili s výstavou „*Proč je nechceme*“, kterou pořádala okresní rada světová. „*Na této výstavě shlédli žáci všechna práva, jež Němci u nás za 1. republiky měli, jak ale zato úklady republiky nastrojili, poznali těž surové a nelidské zacházení se zajatci a politickými vězni všech národů Evropy za doby okupace, a tudíž i spravedlivý požadavek naší vlády odsunout Němce tam, kam před válkou toužili.*“¹⁵⁴ V době komunistické vlády šlo však především o poděkování sovětské armádě za to, že naši zemi osvobodila.

Každoročně také škola pořádala **oslav „Týdnu dětské radosti“**. V roce 1946 obecná i měšťanská škola pořádaly dětskou slavnost, při níž žáci ukázali svá nacvičená vystoupení, která občany natolik zaujala, že škole přispěli 4004 Kčs na vybavení žákovské knihovny.¹⁵⁵ V dalších letech škola na „*Den dětí*“ pořádala školní akademie, při níž se střídaly výstupy jednotlivců, skupin a souborů v recitaci, ve zpěvu a v hudbě

¹⁵¹ SOkA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁵² Viz příloha č. 25.

¹⁵³ SOkA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

i tělovýchovná a taneční vystoupení.¹⁵⁶ Podobné akademie škola pořádala i při jiných příležitostech, například při 55. výročí založení KSČ nebo 550. výročí založení města.

Závěrečné slavnostní shromáždění mělo téměř každý rok stejný program. Ředitel školy při svém projevu odměnil nejúspěšnější oddíly i jednotlivce a společně si všichni vyslechli státní hymnu a „*Píseň práce*”.

6.2.2 Další neméně zajímavé události

Kronika školy uvádí, že ostatní oslavy a vzpomínky na významné osobnosti a události byly provedeny po třídách nebo projevem učitelů školním rozhlasem. Během školního roku 1955/1956 žáci vzpomněli: „*na Den letectva, 12. výročí zavraždění Julia Fučíka, Den horníků, Den tisku (výročí založení Rudého práva), Týden československo-polského přátelství, Týden dopravní bezpečnosti, 17. výročí Mnichovské zrady, Den založení NDR, Den armády, Den znárodnění, Mezinárodní den mládeže, Mezinárodní den studentstva, 59. výročí narození Klementa Gottwalda, Státní svátek lidové republiky Albánie, 50. výročí ruské revoluce 1905, 19. výročí vyhlášení Stalinské ústavy, 12. výročí uzavřené smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR, 71. výročí narozenin Antonína Zápotockého, nástup do druhé pětiletky, 80. výročí narození Wilhelma Piecka, 10. výročí vzniku Albánské lidové republiky, 200. výročí narození W. A. Mozarta, výročí stávký v Krompaších, Den sovětské armády, 8. výročí únorového vítězství pracujícího lidu v ČSR, Mezinárodní den žen, úmrtí Boleslava Bieruta, výročí narození J. A. Komenského, 86. výročí V. I. Lenina, Svátek práce, 35. výročí vzniku KSČ, 50. výročí úmrtí Henrika Ypsena, Mezinárodní den dětí, 14. výročí vyhlazení Lidic fašisty.*“¹⁵⁷ V roce 1947 si dokonce i žáci 4. a 5. třídy připomněli sté výročí narození Elišky Krásnohorské. Takovéto vzpomínání považuji za velice přínosné, protože dnes, s největší pravděpodobností, by tuto českou spisovatelku neznali ani žáci 9. třídy. Jak mi ale pamětnice Božena Petříková sdělila, ona sama si nepamatuje, že by se během jednoho roku vzpomínalo na tolik událostí a osobností.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ Viz příloha č. 14.

¹⁵⁷ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁵⁸ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

Z dochovaných pramenů se můžeme dočíst, že se ve školním roce 1945/1946 konaly dvě významné akce, které zajistil „**Český červený kříž**“. Během akce UNRRA¹⁵⁹ dostávaly děti každý den o velké přestávce čtvrt litru teplého mléka. Během vitamínové akce obdrželo 40 nejslabších dětí vitamíny v podobě bonbonů ze šípků a šípkové zavařeniny.¹⁶⁰ O rok později dodal škole Československý Červený kříž tučné vitamínové mléko v konzervách. K tomu všemu 60 dětí obdrželo kartáčky na zuby, 20 dětí obuv a 20 dětí oblečení.¹⁶¹

Jak jsem se již zmiňovala, v pohraniční oblasti byl veliký problém s německým obyvatelstvem, které nerozumělo českému jazyku. Proto „*Ústřední matice školská*“ otevřela v prosinci 1946 při sedelské škole **kurz českého jazyka pro reemigranty** a jejich děti. Zúčastnilo se ho 60 dospělých a 150 dětí.¹⁶² Za významný počín také považuji šetření o **alkoholismu** v rodinách, kterého se v roce 1947 zúčastnilo 218 dětí, z nichž 59 % pilo alkohol pravidelně a většinou se jednalo o pivo, 44 % dětí pilo alkohol příležitostně v podobě vína nebo kořalky a 10 % dětí již bylo opilých.¹⁶³

Učitelé se snažili u dětí vzbudit zájem o knihy a pomoci jim ve zdokonalování se v českém jazyce, proto v roce 1950 zavedli školní **distribuci knih** ze státního nakladatelství. Děti při této příležitosti nakoupily přes 200 knih v hodnotě 10 000 Kčs.¹⁶⁴ Navíc učitelé organizovali čtenářské besedy a ve všech třídách zřídili příruční knihovny a čítárny s časopisy. V témže roce každý žák obdržel **žakovskou knížku**, do které se zaznamenávaly veškeré žakovy školní výkony.¹⁶⁵ Zvláštní význam pak pro školu mělo také snížení cen 25. dubna 1960 a s tím spojené oznámení, že všechny školní pomůcky, včetně učebnic, budou žáci od dalšího školního roku dostávat zdarma.

V roce 1954 byly ve staré školní budově vyčleněny dvě třídy pro **zvláštní školu**, kterou navštěvovaly pomaleji chápající děti, v jejichž výuce převládala praktická cvičení pro získání manuální zručnosti. Jak jsem se již zmiňovala, v 70. letech se zvláštní škola přemístila do budovy zrušené školy v Loučkách.

---

¹⁵⁹ United Nations Relief and Rehabilitation Administration; Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu

¹⁶⁰ SOkA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ SOkA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ SOkA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

Nejen vzdělávání a výchova, ale také **zdraví dětí** bylo pro školu velice důležité, proto od roku 1949 lékař pravidelně děti očkoval. V kronice jsou vždy uváděny nemoci, které se ve škole daný rok objevily. Typické byly neštovice, často se objevovala také žloutenka. V roce 1954 se ve škole dokonce objevil jeden případ obrny, tudíž škola zrušila všechny školní výlety, aby se nemoc nešířila dál.¹⁶⁶ Několikrát také došlo k vyhlášení mimořádných prázdnin z důvodu chřipkových epidemií.

Dne 5. března 1953 se lidé dozvěděli o **smrti velitele Josefa Visarionoviče Stalina**. Dne 14. března následovala **smrt prezidenta Klementa Gottwalda**. Žáci a žákyně se s prezidentem museli rozloučit ve smuteční síni na městském výboru, darovat květinu a podepsat se do kondolenčních archů. Pionýři stáli čestnou stráž při tryzně na městském výboru a ve smutečním koutku ve škole. Pocity, které společnost prožívala (či prožívat musela) po smrti dvou komunistických představitelů, popisuje úryvek ze zápisu z kroniky národní školy: *„Dne 5. března 1953 postihla nesmírná, nejbolestnější ztráta sovětské zemi, i náš lid a celé pokrokové lidstvo. Dotlouklo srdce spolupracovníka a geniálního pokračovatele díla Leninova, prvního praporečnicka míru, učitele a vůdce pracujícího lidu všech zemí, osvoboditele naší vlasti a nejlepšího přítele našeho lidu, dotlouklo srdce velikého Josefa Visarionoviče Stalina. Nadlidsky těžké, přetěžké hodiny pro československý lid. Krátce po úmrtí velikého Stalina stihá jej nové nesmírné neštěstí. Dne 14. března 1954 zesnul milovaný prezident, vůdce našeho pracujícího lidu, náš nejlepší a nejvěrnější žák Lenina a Stalina, pravý otec naší vlasti, soudruh Klement Gottwald. Veliká, nezměrná a nenahraditelná je ztráta, kterou náš lid utrpěl. Náš lid však věru učení Stalina a Gottwaldova, věru jejich odkazu, ani v těchto nejtěžších chvílích hlubokého a bolestného národního smutku neklesal na mysl a neztrácel se zřetele své veliké úkoly a cíle. Náš lid semkl se ještě pevněji kolem ÚV KSČ a kolem naší vlády. Na tryznách za drahé zesnulé slavně přísahal, že půjde dále Gottwaldovou cestou k vítězství socialismu a komunismu v naší krásné vlasti...“*¹⁶⁷ Zajímavé je, že Masarykova střední škola se o úmrtí dvou komunistických představitelů v kronice nezmiňuje tak žalostně, ale pouze informativně.

Učitelé s žáky se často zúčastňovali všemožných soutěží. Nejčastěji se jednalo o soutěže sportovní a recitační a o soutěž v ruském jazyce. Já jsem ze všech soutěží

---

¹⁶⁶ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁶⁷ SOKA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

vybrala tři úspěšné výsledky, které podle mého názoru stojí za povšimnutí. První úspěch zažila škola již v roce 1946, když bylo podle výnosů MŠO¹⁶⁸ **10 nejpříčinlivějších škol v okrese** odměněno čestným uznáním za mimořádnou píli a činnost v duchu hesla „*Mládež sobě a republice*“. Mezi těmito vyznamenanými školami nechyběla ani Měšťanská škola v Novém Sedle. Za odměnu se místní žákyně Miloslava Chourová stala jednou z pěti zástupců, kteří byli za loketský okres vysláni k holdu prezidenta republiky a ministru školství a osvěty. V březnu roku 1950 zvítězil školní **taneční soubor** Masarykovy školy v okresním kole STM¹⁶⁹ v Sokolově.¹⁷⁰ V krajském kole se umístil také na prvním místě, tudíž za odměnu získal čtrnáctidenní rekreaci v Jeseníkách a mohl vystupovat v Grandhotelu Pupp.¹⁷¹ Novosedelský taneční soubor se stal v kraji tak známý, že byl pozván i do soutěže „*Sokolovské jaro*“, na krajskou letní slavnost KSČ a na okresní slavnosti do Kraslic a Sokolova.¹⁷² Školní rok 1960/1961 byl pro školu také úspěšný, neboť za vítězství v I. **televizní soutěži** ve sběru odpadových surovin získala televizor značky Kriváň. Úspěchy zažíval také **technický kroužek** vedený učitel Milanem Šikutem. V tomto zájmovém kroužku děti vyráběly různé praktické pomůcky, např. stojany nebo rámečky. Ve školním roce 1954/1955 obdrželi žáci tohoto kroužku dvě ceny na státní přehlídce v Bratislavě za model přenosu elektrické energie a za 21 vzorků krystalové soli.¹⁷³ Za velice zajímavou informaci považuji skutečnost, že o práci technického kroužku byla 14. listopadu 1960 natočena aktualita do vysílání televizního pořadu pro mládež „*Vlaštovka*“.¹⁷⁴

Pro školství poválečných let je také typické vytvoření **rodičovských sdružení**. V obecné škole v Novém Sedle také sdružení vzniklo a to za přítomnosti 38 rodičů a všech učitelů 11. dubna 1947.¹⁷⁵ Ještě tento rok podniklo sdružení dvě významné akce, konkrétně stravovací a ošacovací. O rok později se postaralo o svačiny, matky žáků se zúčastnily úklidu školy a celé sdružení připravilo pro děti dětský den s občerstvením. Později se pro toto sdružení ustanovil název „*Sdružení rodičů a přátel školy*“, známé pod zkratkou „*SPRŠ*“. Spolek dětem přispívalo na školní výlety, kupovalo čokolády a knihy na konec

¹⁶⁸ Ministerstvo školství a osvěty

¹⁶⁹ Soutěž tvořivosti mládeže

¹⁷⁰ Viz příloha č. 15.

¹⁷¹ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁷² Viz příloha č. 26.

¹⁷³ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁷⁴ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. 20 s. Nové Sedlo: 2003. S. 15.

¹⁷⁵ SOKA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

školního roku, organizovalo 100 jarních km i další výlety a především napomáhalo škole s výchovou dětí a šířením pedagogické osvěty.¹⁷⁶

V roce 1950 byla v Masarykově škole slavnostně otevřena **sokolská družina**, která měla soustředit většinu mládeže pro tělesnou výchovu a sport. V květnu 1951 uspořádala sokolská jednota „*Běh vítězství*“ k oslavě výročí květnové revoluce. V listopadu 1951 vedení národní školy společně s vedením školy mateřské zřídilo **školní jídelnu**. Současně s jídelnou škola vytvořila také **družinu mládeže**, která byla první v okrese.¹⁷⁷

Dne 1. října 1954 ve škole vznikla „**Školní tělovýchovná jednota**“, která měla 10 oddílů. Příliš dlouho ale nefungovala, neboť již v roce 1957 došlo k jejímu zrušení a utvoření jednotné organizace „**Svazu československé výchovy**“. Veškerou dobrovolnou tělesnou výchovu v Novém Sedle tak převzala tělocvičná jednota „*Jiskra*“. Aby škola „*Jiskře*“ alespoň trochu pomohla, sepsali spolu smlouvu o bezplatném zapůjčení tělocvičny, nářadí a vybavení.

V roce 1961 stát vydal nařízení, podle něhož musel na každé škole vzniknout **školní klub** pro žáky 6. – 9. tříd. Novosedelská škola takový školní klub uvedla do provozu 11. září 1961 a přihlásilo se do něj 50 žáků.¹⁷⁸ Žák musel do klubu docházet alespoň 4x týdně, sobotní docházka, nebyla povinná a ve středu se konaly schůze pionýrů. Děti se zabývaly nejen zábavou, jako byly hry venku nebo četba knih, ale i přípravou na vyučování. V rámci školního klubu bylo otevřeno také několik dobrovolných zájmových kroužků, např. motoristický, fotografický či stolního tenisu.¹⁷⁹ Dětem pravděpodobně nevyhovovalo, že do klubu musí docházet tolikrát týdně, tudíž hned následující školní rok přestaly projevovat zájem a docházely do něj především děti, které čekaly na autobus domů. Činnost klubu tak stagnovala. Byla zrušena nejen příprava na vyučování v rámci školního klubu, ale i několik kroužků. V roce 1963 došlo k oživení klubu, když se vedoucí stala učitelka Toušková, která začala organizovat různé sportovní soutěže a hry a promítat filmy. Do klubu začaly docházet i nepřihlášené děti, jejich návštěvnost však byla nepravidelná. A protože děti nejevily zájem ani o vyučování, školní klub byl v roce 1964 zrušen.

---

¹⁷⁶ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Neustránkováno.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II*. 474 s. S. 159.

¹⁷⁹ Tamtéž.

V prosinci 1988 škola otevřela jako první v okrese **učebnu – knihovnu**, aby žáci měli vždy přístup k potřebným informacím.

Přítomnost blízkých šachetních dolů způsobila **likvidaci východního křídla staré budovy**. V roce 1956 se trhliny v této části natolik zvětšily, že žáci museli tuto část školy opustit a přemístit se jinam. Škola se rozhodla, že trhliny ještě nechá opravit, zatopený sklep odvodnit a vyčistit odpadovou kanalizací. Ovšem během oprav se trhliny nadále zvětšovaly, tudíž bylo rozhodnuto o stržení celé poškozené části. Koncem ledna 1957 škola úplně zamezila přístup k východnímu křídlu a začala ji vyklízet. Když už bylo východní křídlo připraveno ke zbourání, došlo 28. března 1957 k samovolnému zřícení vnější stěny.^{180,181} Později spadla ještě další část stěny a hrozilo, že tím dojde také k poškození zdravé části budovy. Odborníci proto odstřelili náložemi druhou vnější stěnu. Na tuto nepříjemnou událost vzpomíná také Božena Petříková. *„To bylo v roce padesát šest. To byl gól! To by věděla babička, furt se k tý škole chodili dívat, to byly procesí. Furt jsme v tý škole učili. Praskalo to. Při vyučování najednou se ozvalo lup, písek se začal sypat ze zdi. Vaidiš sem vodil všelijaký komise, z dolů, z okresů, já nevím, kdo všechno. Všichni pokyvovali hlavami. Furt se nic nedělo. Pak se vyklidila nějaká ta třída, kde hrozilo, že to spadne asi nejdřív. Tak jsme vystěhovávali lavice a věci do týdle přední části. A já se pamatuju, že to bylo nějak čtvrtek nebo tak nějaký den, kdy jsme to vyklidili, i ty kabinety a tohleto. A ráno jsme se probudili a škola spadla. A my tam učili, to bylo úplně těsně.“*¹⁸²

Stavební úpravy obou budov probíhaly téměř každý rok. Většinou se jednalo pouze o vymalování jednotlivých tříd, ale za významný považuji rok 1964, když byla do všech tříd rozvedena voda.¹⁸³ Následující rok došlo ke **generální úpravě** staré školy za 1,2 milionu Kčs.¹⁸⁴ Opravy se týkaly nových oken, dveří, fasády, přístavby pro mateřskou školu, nových topení i nové elektrické instalace. Učitelé s žáky museli budovu vyklidit, a tak se každá třída učila v jiných prostorech, většinou ve školách sousedních obcí, ve školní družině nebo v kulturním domě. Do budovy se mohli vrátit podle plánu na začátku školního roku 1967/1968.

Na konci této kapitoly uvádím ještě dvě události, které se sice odehrály po listopadovém převratu, ale považuji je za zajímavé. Měsíc únor roku 2003 byl

---

¹⁸⁰ SOkA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

¹⁸¹ Viz příloha č. 17.

¹⁸² Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

¹⁸³ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 234.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 320.

pro novosedelskou školu nešťastným měsícem, neboť se stala dvakrát **terčem zlodějů**, kteří si odnesli počítače, rádio, fotoaparát, peníze či jídlo ze školní jídelny a zdemolovali dveře.¹⁸⁵ Následující školní rok 2003/2004 začal o den později vlivem **stávk**y všech pedagogických pracovníků za lepší platové podmínky.

6.2.3 Budovatelské aktivity žáků

Není žádným překvapením, že také na obou školách v Novém Sedle vzniklo **pionýrské hnutí**, konkrétně v roce 1949. Ihned v roce 1950 se místní pionýři zúčastnili pionýrského sjezdu v Sokolově.¹⁸⁶ Jako v jiných městech, tak i v Novém Sedle pionýři pracovali na dobrovolných brigádách, drželi čestné stráže u pomníků¹⁸⁷, účinkovali s kulturními vložkami na různých slavnostech a zúčastňovali se úprav školy i okolí, úprav městských parků, sázení brambor a ovocných stromů, sklizně chmelu a lnu, sběru léčivých bylin, cukru i starých knih. K 10. výročí osvobození republiky sovětskou armádou žáci zahájili dopisování si se sovětskými pionýry. Pro „*Pionýrskou organizaci*“ v 50. letech je také charakteristický boj proti mandelince bramborové. Podle Boženy Petříkové se tento hmyz rozšířil proto, že po odsunu neměl kdo pole obdělávat, a tak se tu broukům dařilo.¹⁸⁸ V roce 1950 byla národní škola za nejlepší okresní výsledek ve sběru „*amerického brouka*“ odměněna částkou 1500 Kčs od krajského národního výboru.¹⁸⁹

Když se v roce 1955 konala I. **celostátní spartakiáda**, 50 žáků školy se díky učitelům, kteří je připravovali, proboujvalo až na Strahov. Podobný úspěch se opakoval také v letech 1960 a 1984 při II. a VI. celostátní spartakiádě, kde opět skupina novosedelských žáků vystupovala.

Ve školním roce 1963/1964 začala vlivem nedostatku vedoucích i nezájmu rodičů a dětí činnost Pionýrské organizace značně upadat. Přesto se o rok později žákyním VII. podařil obrovský úspěch, když se umístily na 2. místě v celostátním kole soutěže „*Hledáme nejzdatnější oddíl PO*“.¹⁹⁰ Bohužel jsem nikde nedohledala, co tato soutěž obnášela. Protože **nezájem dětí o „Pionýrskou organizaci“** nadále rostl, vznikl v roce

---

¹⁸⁵ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: IV. díl.* 475 s. S. 359.

¹⁸⁶ Viz příloha č. 16.

¹⁸⁷ Viz příloha č. 19.

¹⁸⁸ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

¹⁸⁹ SOKA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

¹⁹⁰ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 388.

1968 nový spolek „Československý pionýr“¹⁹¹, který měl být převedším odloučen ze závislosti na škole, ale ani o novou organizaci děti zájem nejevily. Stagnace pokračovala až do školního roku 1970/1971, kdy byla obnovena činnost „Pionýrské organizace“. Poté začaly děti do různých zájmových kroužků opět docházet. Další změny nastaly až ve školním roce 1989/1990, kdy vlivem nového uspořádání společnosti se „Pionýrská organizace“ přeměnila na dobrovolnou nepolitickou organizaci „Pionýr“ a počet žáků klesl téměř o polovinu (z 303 na 154).¹⁹²

6.2.4 Mimoškolní a budovatelské aktivity učitelů

Učitelé se prosazovali také v mimoškolním životě, kdy byli v poválečných letech jedni z hlavních kulturních reprezentantů. V roce 1945 vytvořili orchestr, který dirigoval František Štrunc a ve kterém hráli i Němci. První reprezentační večer uspořádali hned 8. září v hotelu „Na sklárně“. V lednu roku 1947 jako první v okrese zahájilo činnost velké loutkové divadlo, které pro obecnou školu sestavili řídící učitel Štorkán, učitel Štrunc a několik dalších občanů.¹⁹³

V období komunistické vlády se učitelé na veřejném životě podílet museli, v roce 1958 byli dokonce povinni podepsat závazek, že se zapojí do veřejné práce v obci.¹⁹⁴ Nejvíce se angažovali v pionýrském hnutí, dále vedli kroužky v tělovýchovné jednotě nebo zasedali v městském zastupitelstvu. Zúčastňovat se také museli pravidelného školení marxismu-leninismu, ukázkových hodin a odborných referátů. Také pamětnice Božena Petříková si na takovéto školení vzpomíná: „*Ideově politický vzdělávání se tomu říkalo. To musel každé učitel tím projít. Rok co rok byly přednášky komunistický a marx-leninismus a tyhle věci. Nejdřív se spokojili, že nás jako školil někdo. To přijel někdo z okresu nebo Kavka to provozoval, nebo Vaidiš a tak. A tak jsme to jako tak vyslechli, že jo, ten dialektický materialismus a všechny tyhle pravidla komunistický. Dneska už z toho vim polovičku, ale to už pak člověk bral tak, že jedním uchem to šlo sem, druhým ven. A z počátku jsme měli vždycky pohovory. To bylo dobrý. Tam člověk vždycky něco kecnul. Ale pak si někdo vzpomněl, měli z toho strach některý učitelé, že jo, báli se třeba o místo a tak, protože to hrozilo vyhazov, a tak se domluvili, že budeme dělat seminární*

¹⁹¹ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 264.

¹⁹² Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: IV. díl.* 475 s. S. 177.

¹⁹³ Viz příloha č. 24.

¹⁹⁴ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959).* Ev. č. 209. Nestránkováno.

*práce. To zas nebylo vůbec nic pro mě, protože sem říkala, že to co napíšu, to je dáno, ale co někde křafnu, to se ztratí, že jo.*¹⁹⁵

---

¹⁹⁵ Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

7 Současnost

7.1 Současná česká škola

Sametová revoluce přinesla nové a příznivější podmínky pro rozvoj školství. Česká pedagogika se musela vyrovnat s uplynulým obdobím, obnovit kontakty se západní pedagogikou a navázat především na prvorepublikovou tradici. Značně vzrostl zájem o nové moderní metody vzdělávání i výchovy a začaly se uplatňovat principy angažovaného učení, školy hrou, zdravé školy a otevřené a projektové vyučování. Odpadla výuka povinného ruského jazyka a žáci se začali učit hlavně německy a anglicky, k obsahovým změnám došlo hlavně ve vyučovacích hodinách dějepisu a občanské nauky.

V roce 2004 vláda schválila nový školský zákon, který zavedl dvoustupňový systém přípravy kurikula. Školy mají možnost profilovat se pomocí vlastního školního vzdělávacího programu, který ale musí vycházet z **rámcového vzdělávacího programu**¹⁹⁶. Ve školním roce 2007/2008 se děti povinný cizí jazyk učí už od třetí třídy. Významnou změnou je **integrované vzdělávání** žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, aby žádné dítě nebylo vyčleněno ze společnosti. Zároveň bylo zrušeno několikanásobné opakování ročníků v rámci jednoho stupně.

7.2 Dnešní poměry na ZŠ v Novém Sedle

Dnes sídlí 1. stupeň¹⁹⁷ Základní školy v Novém Sedle ve staré německé budově, která se v roce 2014 dočkala zateplení a nové fasády, a 2. stupeň¹⁹⁸ v budově Masarykovy školy. Samozřejmě také zdejší škola má svůj školní vzdělávací program nazvaný „*Zelená škola*“, který je dostupný na webových stránkách školy.¹⁹⁹ Mimo klasických tříd provozuje také **třídy se speciálním vzdělávacím programem**, které úzce spolupracují s denním centrem „*Žirafa*“. Zároveň je škola partnerem projektu „*Rozvoj počítačové gramotnosti na českých školách*“ a „*Rozvoj podnikání na ZŠ – dovednosti 21. století*“.

---

¹⁹⁶ Dostupný z URL: <<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>>.

¹⁹⁷ Viz příloha č. 8.

¹⁹⁸ Viz příloha č. 12.

¹⁹⁹ Dostupný z URL: <<http://www.zs-mestonovesedlo.cz>>.

8 Významné osobnosti působící ve školství Nového Sedla

8.1 Wenzel Gall

Regionální historik Wenzel Gall²⁰⁰ se narodil v Pilníkově na Trutnovsku 18. srpna 1861.²⁰¹ V Trutnově vystudoval učitelský ústav. Z počátku působil jako kantor na školách v rodném kraji, ale v roce 1881 přišel na Sokolovsko a učil například ve Dvorech, Studánce, Pochlovicích a Kolové. Až o šest let později se stal řídícím učitelem v novosedelské chlapecké škole, kde v této funkci působil do roku 1924, kdy odešel do důchodu.

Gall patřil do skupiny německých vlastivědných spisovatelů, kteří své dílo věnovali našemu regionu. Stejně jako jiní učitelé, i on náležel do kolektivu autorů velké německé vlastivědy Sokolovska „*Heimatskunde des politischen Bezirkes Falkenau*“. Sám v roce 1913 napsal tzv. malou vlastivědu pod názvem „*Kleine Heimatskunde zur Karte des Falkenauer und Elbogener Bezirkes*“, která dokonce sloužila ve školách jako učebnice.²⁰² Gall také velice poctivě vedl novosedelskou kroniku „*Gemeindegedenkbuch von Neusattl*“, kterou sám ilustroval doprovodnými kresbami a která byla vydána v Lokti roku 1926.²⁰³ Tato kronika je pro město a školu důležitým pramenem, neboť jen díky ní známe informace o počátcích novosedelského školství. Zemřel 19. března 1926 v Novém Sedle.²⁰⁴

8.2 Karel Doyscher

Karel Doyscher se v Novém Sedle narodil 13. února 1901²⁰⁵ a později navštěvoval místní školu. V roce 1936 napsal sbírku básní v německém chebském nářečí „*Mia'r Deutschen as'n Eghaland*“²⁰⁶. Mimo jiné byl jedním ze zakladatelů sudetoněmeckého

---

²⁰⁰ Viz příloha č. 21.

²⁰¹ SOA Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech, Loket 102, fol. 1 – 300. *Matriční zápisy zemřelých (1902 – 1933)*. 300 s. S 257.

²⁰² PROKOP, Vladimír – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6. S. 104.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ SOA Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech, Loket 102, fol. 1 – 300. *Matriční zápisy zemřelých (1902 – 1933)*. 300 s. S 257.

²⁰⁵ SOA Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech, Loket 077, fol. 1 – 303. *Matriční zápisy narozených (1894 – 1901)*. 303 s. S. 267.

²⁰⁶ Viz příloha č. 3.

spolku „Eghalanda Gmoi“²⁰⁷, v němž byl sám velice aktivní. Zemřel 13. března 1976 v SRN.²⁰⁸

8.3 Miroslav Bouček

Regionální spisovatel Miroslav Bouček se narodil 2. července 1922 v Plzni.²⁰⁹ Brzy po válce se přestěhoval do Sokolova a krátce na to se usadil v Novém Sedle, kde působil jako učitel.²¹⁰ Jeho hlavním zájmem byla historie regionu, tudíž se záhy stal kulturním pracovníkem tehdejšího Hornického domu kultury a techniky, kde se zabýval vlastivědnou prací. V rámci toho se stal jedním ze zakladatelů sokolovského muzea. Shromáždil také prameny a německou literaturu s údaji o počátcích těžby uhlí na Sokolovsku.²¹¹ Zemřel 13. ledna 1978 v Novém Sedle.²¹²

Boučkovy články vycházely nejen v regionálním tisku, ale i v „Pravdě“ či „Zemědělských novinách“. Přispíval také do seriálu „Cesty po okrese“ (v „Sokolovské jiskře“), který vznikl jako kolektivní dílo. Spolu s Václavem Němcem napsal „Pomístní jména sokolovského okresu“ (1959). Mnoho jeho dalších prací je zachováno pouze v rukopisné podobě.²¹³

8.4 Vladimír Prokop

Regionální historik a kreslíř Vladimír Prokop²¹⁴ se narodil 9. dubna 1936 v Rožkovanech na Slovensku.²¹⁵ Mládí prožil v Hlušicích u Nového Bydžova, kde také

---

²⁰⁷ Eghalanda Gmoi je sdružení, které bylo založeno s cílem zastupovat zájmy Němců v Chebu. Po vyhnání Němců z Egerlandu se BdEG přeměnil na spolek pro vyhnance.

²⁰⁸ PROKOP, Vladimír. *200 osobností Sokolovska: (slovníkový místopis výtvarných umělců, spisovatelů, vlastivědců a dalších humanitních osobností od doby renesance podnes)*. 134 s. Sokolov: soukromé vydání, 1997. S. 34.

²⁰⁹ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ PROKOP, Vladimír – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6. S. 36.

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Viz příloha č. 22.

²¹⁵ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

v roce 1954 absolvoval gymnázium.²¹⁶ Na Vyšší pedagogické škole UK v Praze vystudoval ruský jazyk a hudební výchovu, ale později svou aprobaci rozšířil na pedagogickém institutu o dějepis. Po vojenské službě působil v letech 1960 – 1966 jako učitel v Novém Sedle, v letech 1966 – 1977 jako ředitel školy v Habartově a nakonec v letech 1977 – 1990 jako okresní školní inspektor. Zemřel 26. října 2002 v Sokolově.²¹⁷ Jeho syn, Vladimír Prokop ml., bohužel nemá dochované žádné otcovy vzpomínky na novosedelskou školu.²¹⁸

Celý svůj život se věnoval regionální historii do počátku 20. století. V jeho studiích a seriálech lze najít především texty o obecné historii, těžářství, umění, osobnostech a dějinách školství.²¹⁹ Vedle toho Prokopovy seriály najdeme také v regionálním tisku. Týkají se například zaniklých kostelů, mlýnů, obcí ad. Články s historickou tematikou publikoval v tisku téměř čtyřicet let.

Nejrozsáhlejší Prokopovou prací byla kniha o historii obcí zaniklých v důsledku dolovací činnosti „*I tudy kráčely dějiny*“ (2001). Jako další jeho významnou knihu bych jmenovala „*Kapitoly z dějin Sokolovska*“ (1994), což je velice přínosné historické dílo zabývající se dějinami sokolovského okresu od pravěku do druhé světové války. Dalšími historickými publikacemi jsou např. kniha „*Sokolov – z dějin města a jeho škol*“ (1994), která se tentokrát zabývá dějinami samotného okresního města a jeho školstvím, či brožura „*Z historie Habartova*“ (1978). Pro všechny Prokopovy zmíněné publikace jsou typické jeho vlastní kresby, pro něž čerpal podklady ze staré fotodokumentace nebo jiných obrazových pramenů minulosti. Svými kresbami doprovázel také knihy jiných autorů, např. publikaci Václava Němce „*Památná místa sokolovského okresu*“ (1979). Prokop také několik let psal kroniku města Habartova a Sokolova a byl autorem městského znaku Habartova i Sokolova. Dnes je po něm pojmenována jedna ze sokolovských ulic.

---

²¹⁶ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

²¹⁷ PROKOP, Vladimír – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6. S. 238.

²¹⁸ Rozhovor Romany Cihlářové s Vladimírem Prokopem ml., dne 2.2.2015 v Sokolově.

²¹⁹ PROKOP, Vladimír – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6. S. 238.

8.5 Libuše Kubů

Lingvistka a didaktička Libuše Kubů²²⁰ se narodila 6. dubna 1924 v Horní Lhotě u Načeradce.²²¹ Studovala na gymnáziu v Benešově, po jehož absolvování v roce 1944 byla až do konce války nasazena jako pomocná dělnice v muniční továrně ve Vlašimi.²²² Na Filozofické fakultě UK v Praze vystudovala český jazyk a filozofii.²²³ V lednu 1950 byla povinně poslána na školu v Novém Sedle, kde působila deset let. Od roku 1961 působila jako odborná asistentka na Pedagogickém institutu v Karlových Varech, ovšem ten byl o čtyři roky později zrušen, takže přešla na střední pedagogickou školu ve stejném městě. Souběžně také přednášela na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem. Poslední pracovní roky v letech 1974 – 1990 přednášela na Pedagogické fakultě v Plzni.

Libuše Kubů je autorkou nebo spoluautorkou mnoha odborných publikací zaměřených převážně na didaktiku a stylistiku. Za zmínku stojí *„Literatura pro mládež“* (1971), vysokoškolská skripta *„Cvičení z lexikologie a stylistiky“* (1983, 2 díly), dále *„Jazyková příručka pro kronikáře“* (1985), *„Sloh – základy stylistiky a lexikologie“* (1983) nebo *„Tvořivý sloh vážně i nevážně“* (2007). Všechny výše zmíněné publikace mohou být velkým přínosem především pro vysokoškolské studenty českého jazyka a literatury. Ve druhé polovině devadesátých let začala psát také beletrii. V edici *„Večery pod lampou“* vydala tři romány, které nesou autobiografické prvky – *„Jezerní romance“* (1997), *„Skála nad řekou“* (1998) a *„Osudová setkání“* (1999, 2 díly). Je také autorkou mnoha metodických listů pro školy, článků do regionálního tisku, odborných statí do periodik a sborníků vysokých škol.

---

²²⁰ Viz příloha č. 23.

²²¹ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

²²² Tamtéž.

²²³ PROKOP, Vladimír – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6. S. 177.

9 Dnešní povědomí žáků o historii školy

Zajímalo mě, jak dnešní žáci ovládají historii školy, ve které tráví tolik času. Proto jsem vytvořila dotazník, který obsahoval 5 otázek. Mého průzkumu se zúčastnilo celkem 82 žáků z 5. – 9. třídy.

9.1 Otázky z dotazníku

1. Jak se říkalo první stálé školní budově, kde se děti učily v roce 1838?

- a) První škola
- b) Vesnická škola
- c) Zvonička
- d) Stodola
- e) Domeček
- f) Školička

2. Je starší budova prvního nebo druhého stupně?

- a) Starší je první stupeň.
- b) Starší je druhý stupeň.

3. Na čí počest byla pojmenována budova 2. stupně?

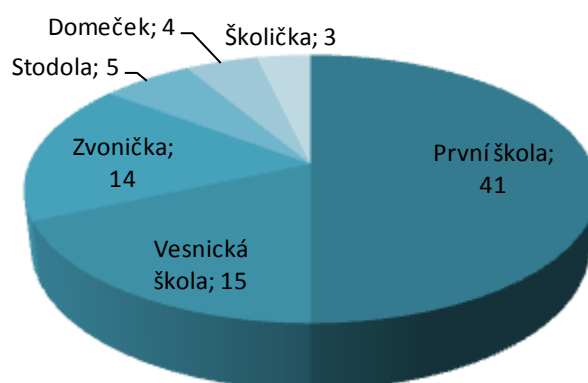
4. Znáš nějakého pana učitele nebo nějakou paní učitelku, kteří na naší škole učili, ale už odešli do důchodu? Vypiš všechna jména, na která si vzpomeneš.

5. Kolik má dnes naše škola žáků?

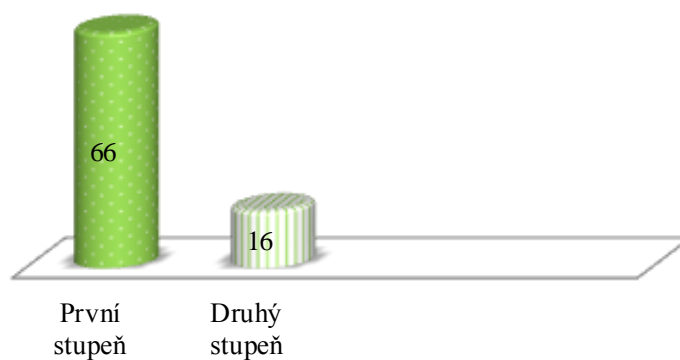
- a) 0 – 100
- b) 101 – 200
- c) 201 – 300
- d) 301 – 400
- e) 401 – 500

9.2 Odpovědi žáků

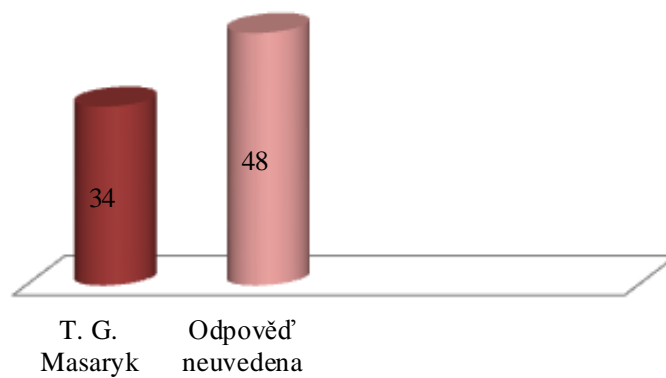
1. Jak se říkalo první stálé školní budově, kde se děti učily v roce 1838?²²⁴

2. Je starší budova prvního nebo druhého stupně?²²⁵

3. Na čí počest byla pojmenována budova 2. stupně?²²⁶

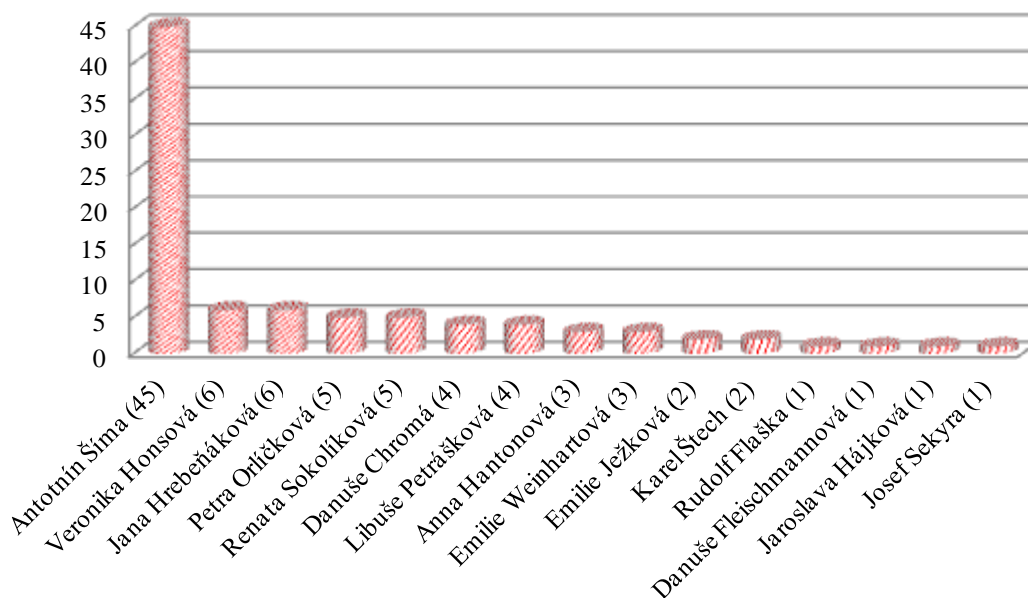

²²⁴ Vlastní zpracování.

²²⁵ Vlastní zpracování.

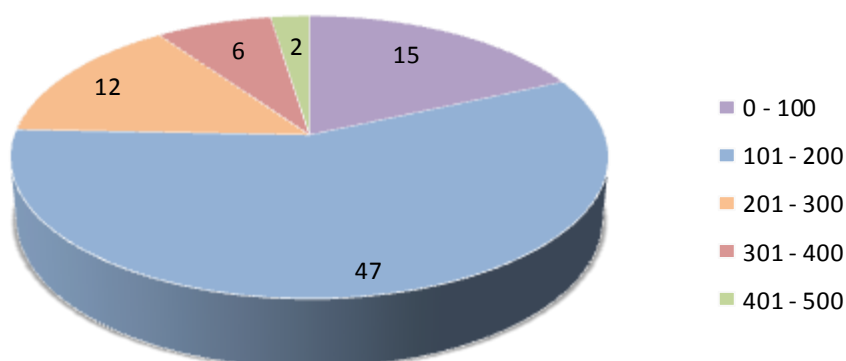
²²⁶ Vlastní zpracování.

4. Znáš nějakého pana učitele nebo nějakou paní učitelku, kteří na naší škole učili, ale už odešli do důchodu? Vypiš všechna jména, na která si vzpomeneš.²²⁷

Poznámka: Renata Sokolíková, Jaroslava Hájková a Josef Sekyra ve škole v době průzkumu stále učí. Veronika Honsová, Jana Hrebeňáková, Petra Orličková, Anna Hantonová a Rudolf Flaška ze školy již odešli, ale ne z důvodu odchodu do důchodu.

5. Kolik má dnes naše škola žáků?²²⁸

²²⁷ Vlastní zpracování.

²²⁸ Vlastní zpracování.

Závěr

Novosedelský region má ve všech historických souvislostech sice dlouholetou tradici, neboť byl osídlen již v 5. století slovanským kmenem Sedlčanů, ale první zmínky o školství v Novém Sedle se týkají až 19. století. Osobně jsem povinnou školní docházku plnila právě v Novém Sedle, ale až při studiu historie na vysoké škole jsem si uvědomila, že o vývoji místní školy doposud znám jen stručná fakta. Hlavním záměrem mé badatelské činnosti v posledním ročníku bakalářského studia se proto stalo zpřehlednění a prezentace historie novosedelské školy, a to s důrazem na dějiny do roku 1945. Tato doba je pro novodobou historii, tedy vlastně pro současnost, velmi důležitá, přitom je to však období, které už nikdo nepamatuje, a tak považuji za přínosné probádat ho, a představit tak co nejvíce nových informací.

První písemné prameny o škole v Novém Sedle pochází až z 19. století a badatelům sdělují, že zde existovala vandrovní škola, která své místo vyučování neustále měnila. Prvním známými učiteli, kteří na novosedelském panství působili ve 30. letech 19. století, byli Antonín Lochschmidt a Jakub Erdt. První školní místnost se do roku 1836 nacházela v obecním domě čp. 55, ale v roce 1838 vznikla první školní budova „Zvonička“, čp. 76, kde vyučování probíhalo následujících 70 let.

Rozvoj průmyslu ve druhé polovině 19. století způsobil vysoký nárůst obyvatel. Žáci se již do jednotřídní „Zvoničky“ nevešli, tudíž obec v roce 1876 rozhodla o výstavbě nové školní budovy, čp. 112. Ani tato stavba však nebyla schopna pojmout stále se zvyšující počet dětí, proto byla v roce 1891 otevřena další nová školní budova, čp. 217, ve které se žáci 1. stupně učí dodnes.

V roce 1897 zemská školní rada rozhodla, že se chlapci a dívky budou učit odděleně. Protože dětí ve škole stále přibývalo, musela škola nechat k budově přistavit v roce 1899 západní křídlo a v roce 1906 východní křídlo, kde vznikl druhý vchod pro dívčí školu.

Ačkoliv byla v Novém Sedle a jeho okolí početná česká menšina, prosadit vznik české školy se jí podařilo až v roce 1919. A protože nově zřízená škola působila ve třídách německé školy, rozhodla obec o výstavbě nové budovy pro české žáky. Masarykova škola svou činnost zahájila v roce 1933 a dodnes se v ní učí žáci 2. stupně.

Obě světové války značně zasáhly vývoj novosedelských škol. První světová válka ovlivnila chod chlapecké školy především tím, že bylo několik učitelů odvedeno na frontu

a že žáci přestali docházet na vyučování, neboť pomáhali rodičům v zemědělství. Druhá světová válka měla vliv hlavně na českou Masarykovu školu, neboť se v ní nejdříve usadili členové NSDAP a následně v ní vznikla německá hlavní škola. Teprve po skončení války se do zdejších škol pomalu navracela výuka, ale obecná škola musela do roku 1947 působit v budově Masarykovy měšťanské školy, neboť ve staré školní budově vzniklo sběrné středisko pro odsun Němců.

Rok 1948 přinesl nový školský zákon, který přejmenoval obecnou školu na národní a měšťanskou školu na střední. V roce 1953 došlo k další změně, když nový zákon sloučil obě tyto školy v jednotnou osmiletou střední školu. V 50. letech se ve škole vystřídalo mnoho učitelů, přesto zde byli tací, kteří ji opustili až odchodem do důchodu. Celé novosedelské školství v 50. – 80. letech bylo ovlivněno vládou komunistů. Učitelé museli zastávat všelijaké veřejné funkce, žáci docházet do pionýrských oddílů a zájmových kroužků a dopisovat si se žáky ze Sovětského svazu. Po roce 1989 pak dochází ke změnám, které se týkají především obsahu výuky. Od roku 2004 vlastní škola svůj vlastní školní vzdělávací program, který vychází z rámcového vzdělávacího programu.

Z ankety uvedené v mé BP vyplývá, že povědomí novosedelských žáků o historii jejich školy není příliš vysoké, stejně jako nebylo to mé, když jsem školu navštěvovala. Některé otázky, které pokládám ve svém empirickém výzkumu, mohli žáci pouze správně odhadnout, neboť jen kroužkovali správnou odpověď z nabízených možností, u ostatních otázek, které odpovědi nenabízely, však úspěšných bylo méně, než jsem očekávala. Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že současným dětem na základní škole nejsou jasné některé zcela běžné pojmy související s profesním životem. Např. ani žáci 9. třídy nevěděli, co znamená, když „člověk odejde do důchodu“, proto jako učitele v důchodu uváděli v dotazníku i mladé učitelky, které školu opustily dobrovolně. Překvapivé množství dětí také nevědělo, na čí počest byla pojmenována budova 2. stupně, ačkoliv se po T. G. Masarykovi jmenuje i ulice, ve které obě školní budovy stojí.

Zusammenfassung

Die Stadt Nové Sedlo, dessen Schule diese Arbeit behandelt, liegt am linken Ufer des Flusses Eger, nicht weit von der historischen Stadt Elbogen entfernt. Wie in der tschechischen so in der deutschen Form (Neusattel) ist der Ortsname von der Beschreibung der Ortslage, die eine Vertiefung vorstellt und in Übertragung als Sattel bezeichnet ist, entstanden.

Die Arbeit befasst sich hauptsächlich mit der Geschichte vor dem Jahr 1945, aber es sind auch wesentliche Ereignisse der sozialistischen Epoche betont. Fast alle Informationen über die Geschichte der Schule in Neusattel sind aus den Schulchroniken verarbeitet. Für ein besseres Verständnis des Zusammenhanges ist die Schule in Nové Sedlo im Staatsschulkontext eingesetzt. Untrennbares Teil der Arbeit ist die Vorführung der Persönlichkeiten, die an der Schule tätig waren. Eher als Interessantheit ist das letzte Kapitel gemeint, das dem Leser ein Bewusstsein der Schüler über die Geschichte ihrer Schule, die sie täglich besuchen, nahebringt. Unentbehrliches Teil der Arbeit stellen die Zeitfotos vor.

Die Schule in Nové Sedlo hat eine lange Tradition. Das erste Schulgebäude das sogenannte Glöcklhäus'l wurde im Jahre 1938 erbaut. In Folge der wachsende Schülerzahl (im Jahr 1871 betrug sie bereits 503 Schüler) wurde das neue Schulhaus Nr. 217 gebaut, heute befindet sich hier die erste Stufe der Grundschule.

Das Gebäude der heutigen zweiten Stufe entstand im Jahre 1933 auf Bedürfnis der tschechischen Schüler und wurde nach dem ersten tschechoslowakischen Präsident Masaryk benannt.

Unter Einfluss des neunten Schulgesetzes kam es im Jahr 1953 zur Verbindung der Schulen und zur Entstehung der einheitlichen achtjährigen Mittelschule, die heute die Benennung Grundschule in Nové Sedlo trägt.

Prameny a literatura

Archivní prameny

SOA Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech, Loket 077, fol. 1 – 303. *Matriční zápisy narozených (1894 – 1901)*. 303 s. S. 267.

SOA Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech, Loket 102, fol. 1 – 300. *Matriční zápisy zemřelých (1902 – 1933)*. 300 s. S. 257.

SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1897 – 1936)*. Ev. č. 207 – 1. 380 s.

SOkA Sokolov. Fond CHOŠN N. Sedlo. *Kronika chlapecké obecné školy (1936 – 1945)*. Ev. č. 207 – 2. 75 s.

SOkA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

SOkA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

SOkA Sokolov. Fond AM N. Sedlo. *Kronika obce (1921 – 1937)*. Ev. č. 117. 383 s.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II*. 474 s.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: III. díl*. 474 s.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: IV. díl*. 475 s.

Soukromý archiv Vladimíra Prokopa ml.

Ústní prameny

Rozhovor Romany Cihlářové s Boženou Petříkovou, dne 11.3.2015 v Novém Sedle.

Rozhovor Romany Cihlářové s Vladimírem Prokopem ml., dne 2.2.2015 v Sokolově.

Literatura

GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*. Praha: 1891. 149 s.

GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. Neusattl: Marktgemeinde, 1926. 217 s.

HLINKA, Bohuslav – RADOMĚŘSKÝ, Pavel. *Peníze celého světa*. 295 s. Praha: Mladá fronta, 1987. S. 106.

JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: PAIDO, 1995. 65 s. ISBN 80-85931-07-9.

KASPEROVÁ, Dana – KASPER, Tomáš. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 224 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 2429 – 4.

KUBŮ, Libuše. *Cvičení z lexikologie a stylistiky: I. díl*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1984. 139 s.

KUBŮ, Libuše – SPAL, Jaromír. *Sloh: základy lexikologie a stylistiky*. Plzeň: Pedagogická fakulta Plzeň, 1982. 162 s.

LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Jak šly dějiny škol v Novém Sedle*. Nové Sedlo: 2003. 20 s.

LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Nové Sedlo – Obrazová historie města*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 2007. 111 s.

PROKOP, Vladimír ml. *200 osobností Sokolovska: (slovníkový místopis výtvarných umělců, spisovatelů, vlastivědců a dalších humanitních osobností od doby renesance podnes)*. Sokolov: soukromé vydání, 1997. 134 s.

PROKOP, Vladimír ml. – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6.

PROKOP, Vladimír. *I tudy kráčely dějiny: z historie zaniklých a těžbou vážně zasažených míst Sokolovského revíru*. 235 s. Sokolov: Sokolovská uhelná, a.s., 2001. S. 169 – 173.

PROKOP, Vladimír. *Kapitoly z dějin Sokolovska*. Sokolov: Okresní muzeum Sokolov, 1994. 273 s.

PROKOP, Vladimír. *Sokolov – z dějin města a jeho škol*. Sokolov: Město Sokolov, 1994. 157 s.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 380 s.

VLASÁKOVÁ, Eva – VLASÁK, Vladimír. *Dějiny města Nového Sedla*. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 1997. 125 s. ISBN 80 – 238 – 1153 – 3.

Periodika

80. výročí české školy v Novém Sedle: 1933 – 2013. *Novosedelské listy*, listopad 2013, s. 4.

DOYSCHER, Karl. D' Hoimat valauhan. *Elbogener heimatbrief*, Feber/März 2000, Jahrgang 51, Nr. 1, S. 28.

MACHULKOVÁ, Eva. 100. výročí zahájení 1. světové války. *Novosedelské listy*, leden 2015, s. 4.

PROKOP, Vladimír. Stará škola v Novém Sedle. *Týdeník Sokolovska*, 1993, roč. 3, č. 41, s. 8.

PROKOP, Vladimír. Z historie Habartova. *Zpravodaj města Habartova*, prosinec 1977, zvláštní číslo, 40 s.

VLASÁKOVÁ, Eva. Sběrné středisko pro odsun Němců v Novém Sedle. *Ročenka SOA v Plzni*, 2005, s. 136 – 140. ISSN: 1214 – 4355.

ZADÁK, Helmut. Stručná historie novosedelského školství. *Sokolovský deník*, 2003, roč. 12, č. 128, s. 19.

Elektronické zdroje

Historie obce [online]. Oficiální stránky města Nové Sedlo. Dostupné z URL: <<http://www.mestonovesedlo.cz/mesto/historie/>> [cit. dne 2015-01-31].

Košický vládní program [online]. Totalita.cz. Dostupné z URL: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kvp.php>> [cit. dne 2015-01-31].

Krátce z historie základního školství [online]. Zkola. Dostupné z URL: <<http://www.zkola.cz/rodice/vybirameskolu/zakladnisko/Stranky/Kr%C3%A1tce-z-historie-z%C3%A1kladn%C3%ADho-%C5%A1kolstv%C3%AD.aspx>> [cit. dne 2015-01-31].

Ministři školství od roku 1848 [online]. Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže. Dostupné z URL: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848?highlightWords=franti%C5%A1ek+kahuda>> [cit. dne 2014-11-23].

PROKEŠ, Josef. *Stručné dějiny pedagogiky*. Učební texty pro zkoušku [online]. Dostupné z URL: <http://fpe.zcu.cz/khi/Dokumenty/Vzor_seminarni_prace.pdf> [cit. dne 2015-03-14].

Předpisy č. 95/1948 Sb.: zákon o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-95>> [cit. dne 2015-01-31].

Předpis č. 196/1948 Sb.: vládní nařízení, kterým se provádějí ustanovení školského zákona o školách národních a středních [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <[http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948 – 196](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-196)> [cit. dne 2015-01-09].

Předpis č. 32/1953 Sb.: vládní nařízení o přeměně dosavadních škol na školy podle nového školského zákona [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-32>> [cit. dne 2015-01-05].

RVP pro základní vzdělávání [online]. Národní ústav pro vzdělávání. Dostupné z URL: <<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>> [cit. dne 2015-03-14].

Základní škola Nové Sedlo [online]. Dostupné z URL: <<http://www.zs-mestonovesedlo.cz/>> [cit. dne 2014-12-28].

Zákon ze dne 13. 7. 1922, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských [online]. Epravo.cz. Dostupné z URL: <<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=3020&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>> [cit. dne 2015-01-31].

Přílohy

Seznam textových příloh:

Příloha č. 1: Zákon č. 32/1953 Sb.	III
Příloha č. 2: Ředitelé novosedelských škol od roku 1945	IV
Příloha č. 3: Báseň D' Hoimat valauhen, autor Karel Doyscher	IV
Příloha č. 4: Ministři školství v letech 1945 – 1989	V

Seznam obrazových příloh:

Příloha č. 5: Kresba Vladimíra Prokopa st. – Zvonička	VI
Příloha č. 6: Kresba Vladimíra Prokopa – Škola z roku 1875.....	VI
Příloha č. 7: Německá obecná škola z roku 1891	VII
Příloha č. 8: Dnešní podoba staré školní budovy	VII
Příloha č. 9: Výstavba české Masarykovy obecné a měšťanské školy.....	VIII
Příloha č. 10: Výstavba české Masarykovy obecné a měšťanské školy.....	VIII
Příloha č. 11: Masarykova česká škola z roku 1933.....	IX
Příloha č. 12: Dnešní podoba Masarykovy školy	IX
Příloha č. 13: Třída německé obecné chlapecké školy z roku 1908.....	X
Příloha č. 14: Dětský den v roce 1947	X
Příloha č. 15: Novinová fotografie tanečního souboru Masarykovy školy	XI
Příloha č. 16: Pionýři v roce 1950	XI
Příloha č. 17: Zřícení východního křídla staré školní budovy.....	XII
Příloha č. 18: III. místní spartakiáda v Novém Sedle v roce 1965	XII
Příloha č. 19: Kladení věnců 9. května 1978	XIII
Příloha č. 20: Zahájení školního roku 1979/1980	XIII
Příloha č. 21: Portrét Wenzela Galla	XIV
Příloha č. 22: Portrét Vladimíra Prokopa st.	XIV

Příloha č. 23: Portrét Libuše Kubů	XIV
Příloha č. 24: Novinový článek „Vzorná loutková scéna“	XV
Příloha č. 25: Novinový článek „Nové Sedlo oslavilo únor“	XV
Příloha č. 26: Doporučená struktura školní kroniky – 1. část.....	XVI
Příloha č. 27: Doporučená struktura školní kroniky – 2. část.....	XVI
Příloha č. 28: Pozvánka k vystoupení na krajské letní slavnosti KSČ	XVII
Příloha č. 29: Počet žáků v letech 1863 – 1891	XVIII
Příloha č. 30: Počet žáků v letech 1953 – 2015	XVIII

Příloha č. 1: Zákon č. 32/1953 Sb.²²⁹

32.

Vládní nařízení

ze dne 7. května 1953

o přeměně dosavadních škol na školy podle nového školského zákona

Vláda republiky Československé nařizuje podle § 17 zákona č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon):

§ 1

Dosavadní školy národní, školy střední a gymnasia se přemění počátkem školního roku 1953/54 na všeobecně vzdělávací školy nové školské soustavy. Pro školní rok 1953/54 bude podle potřeby ponechán IV. postupný ročník dosavadní střední školy jako jednoroční kurs.

§ 2

Žáci III. postupného ročníku dosavadní střední školy ukončí koncem školního roku 1952/53 povinnou školní docházku. Mohou se po úspěšné zkoušce přihlásit do devátého postupného ročníku jedenáctileté střední školy, na pedagogickou školu nebo na výběrovou odbornou školu; mohou též pokračovat ve školním roce 1953/54 ve školní docházce v jednoročním kursu.

§ 3

(1) Ve školním roce 1952/53 ukončí docházku na gymnasiu nejen žáci IV. postupného ročníku, ale i žáci III. postupného ročníku gymnasií.

(2) Pro žáky III. postupného ročníku gymnasií se zřídí prázdninový kurs, ve kterém budou připraveni na závěrečnou zkoušku.

§ 4

(1) Dosavadní pedagogická gymnasia pro vzdělání učitelek mateřských škol se přemění počátkem školního roku 1953/54 na pedagogické školy pro vzdělání učitelek mateřských škol.

(2) Ve školním roce 1953/54 bude při pedagogických školách pro vzdělání učitelek mateřských škol ponechán ještě IV. postupný ročník dosavadních pedagogických gymnasií.

§ 5

Dosavadní pedagogická gymnasia pro vzdělání učitelů národních škol a dosavadní vyšší sociální školy – větve výchovné se přemění počátkem školního roku 1953/54 na pedagogické školy pro vzdělání učitelů národních škol.

§ 6

(1) Dosavadní pedagogické fakulty se přemění počátkem školního roku 1953/54 na vyšší pedagogické školy nebo na vysoké školy pedagogické.

(2) K vyšším pedagogickým školám a vysokým školám pedagogickým budou na přechodnou dobu přiřčeny druhé a vyšší ročníky dosavadních pedagogických fakult, jejichž studenti dokončí studium podle dosavadních předpisů.

§ 7

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je ministr školství a osvěty v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Široký v. r.

Sýkora v. r.

---

²²⁹ *Předpis č. 32/1953 Sb.: vládní nařízení o přeměně dosavadních škol na školy podle nového školského zákona* [online]. Zákony pro lidi.cz. Dostupné z URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-32>> [cit. dne 2015-01-05].

Příloha č. 2: Ředitelé novosedelských škol od roku 1945²³⁰

Václav Štorkán	1945 - 1952	obecná (národní) škola
Antonín Vaidiš	1952 - 1953	národní škola
	1955 - 1978	osmiletá střední (základní devítiletá) škola
František Kovářík	1945 - 1946	měšťanská škola
František Kasík	1948 - 1953	střední škola (od r. 1946 správce měšťanské školy)
Jaroslav Pešička	1953 - 1955	osmiletá střední škola
Jan Kavka	1978 - 1983	základní škola
Rudolf Flaška	1983 - 1999	základní škola
Antonín Šíma	1999 - 2013	základní škola
Josef Sekyra	2013 - dosud	základní škola

Příloha č. 3: Báseň D' Hoimat valauhen, autor Karel Doyscher²³¹

‘ Hoimat valauhan

Ho(b koa Hoimat mäiha,
is valáuan gânga
nâuch dern letztn Kröigh.
Wöi i(ch siah u häihra
is dös Hoimvalânga
zruckblieb in dern Kröigh.
Koa no oins nu(ch mâchn,
afn Herrgott baua
für ma(n Hoimatlând.
Bin â Eghalanda,
ho(b a Zouvatraua,
trogh â Trâchtngwând!

Ztráta domova

Už nemám žádný domov,
ztratil se,
po poslední válce.
Co vidím a slyším,
ztratil se domov,
zůstal ve válce.
Můžu udělat jen jedno,
dát na Pána Boha,
za moji vlast.
Jsem Egerland'an,
mám důvěru,
nosím kroj.

²³⁰ Zpracováno dle: SOkA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

SOkA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 388.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: III. díl.* 474 s. S. 28.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: IV. díl.* 475 s. S. 177.

²³¹ DOYSCHER, Karl. D' Hoimat valauhan. *Elbogener heimatbrief*, Feber/März 2000, Jahrgang 51, Nr. 1, S. 28.

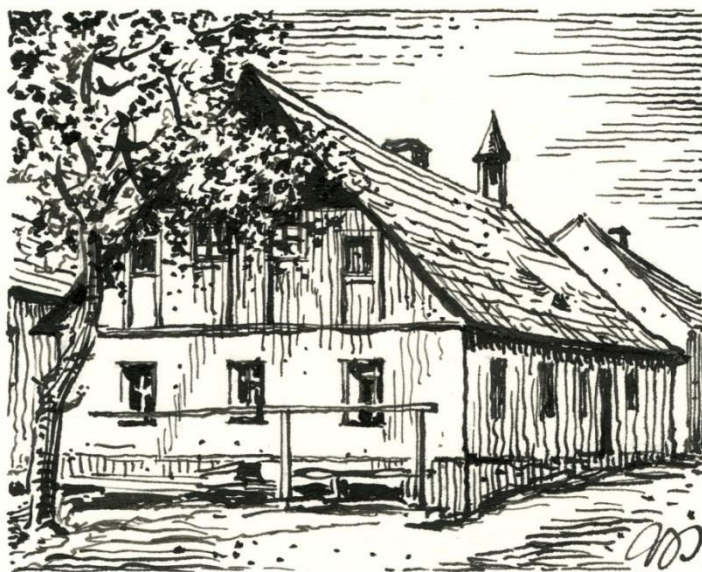
Příloha č. 4: Ministři školství v letech 1945 – 1989²³²

Zdeněk Nejedlý	1945 - 1946
Zdeněk Nejedlý	1948 - 1953
Jaroslav Stránský	1946 - 1948
Ernest Sýkora	1953 - 1953
Ladislav Štoll	1953 - 1954
František Kahuda	1954 - 1963
Čestmír Císař	1963 - 1965
Jiří Hájek	1965 - 1968
Vladimír Kadlec	1968 - 1969
Vilibald Bezdíček	1969 - 1969
Jaromír Hrbek	1969 - 1971
Josef Havlín	1971 - 1975
Milan Vondruška	1975 - 1987
Karel Juliš	1987 - 1988
Jana Synková	1988 - 1989

---

²³² Zpracováno dle: *Ministři školství od roku 1848* [online]. Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže Dostupné z URL: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848?highlightWords=franti%C5%A1ek+kahuda>> [cit. dne 2014-11-23].

Příloha č. 5: Kresba Vladimíra Prokopa st. – Zvonička ²³³

ŠKOLA V N. SEDLE, Č.P. 76, TZV. „ZVONIČKA“, BYLA POSTA
VENA V ROCE 1838 A ZBOURANA V R. 1908.

Příloha č. 6: Kresba Vladimíra Prokopa – Škola z roku 1875 ²³⁴

²³³ Soukromý archiv Vladimíra Prokopa ml.

²³⁴ PROKOP, Vladimír. *I tudy kráčely dějiny: z historie zaniklých a těžbou vážně zasažených míst Sokolovského revíru*. 235 s. Sokolov: Sokolovská uhelná, a.s., 2001. 235 s. S. 170.

Příloha č. 7: Německá obecná škola z roku 1891 ²³⁵

Příloha č. 8: Dnešní podoba staré školní budovy ²³⁶

---

²³⁵ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Obrazová historie města*. 111 s. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 2007. S. 35.

²³⁶ Vlastní fotografie.

Příloha č. 9: Výstavba české Masarykovy obecné a měšťanské školy ²³⁷

Příloha č. 10: Výstavba české Masarykovy obecné a měšťanské školy ²³⁸

²³⁷ Archiv Základní školy v Novém Sedle.

²³⁸ Tamtéž.

Příloha č. 11: Masarykova česká škola z roku 1933 ²³⁹

Příloha č. 12: Dnešní podoba Masarykovy školy ²⁴⁰

²³⁹ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Obrazová historie města*. 111 s. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 2007. S. 31.

²⁴⁰ Vlastní fotografie.

Příloha č. 13: Třída německé obecné chlapecké školy z roku 1908 ²⁴¹

Příloha č. 14: Dětský den v roce 1947 ²⁴²

²⁴¹ LÁZNIČKOVÁ, Věra. *Obrazová historie města*. 111 s. Nové Sedlo: Město Nové Sedlo, 2007. S. 56.

²⁴² SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

Příloha č. 15: Novinová fotografie tanečního souboru Masarykovy školy²⁴³

Příloha č. 16: Pionýři v roce 1950²⁴⁴

²⁴³ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSŠ) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Neustránkováno.

²⁴⁴ Tamtéž.

Příloha č. 17: Zřícení východního křídla staré školní budovy ²⁴⁵

Příloha č. 18: III. místní spartakiáda v Novém Sedle v roce 1965 ²⁴⁶

²⁴⁵ Archiv Základní školy v Novém Sedle.

²⁴⁶ Tamtéž.

Příloha č. 19: Kladení věnců 9. května 1978 ²⁴⁷

Příloha č. 20: Zahájení školního roku 1979/1980 ²⁴⁸

²⁴⁷ Archiv Základní školy v Novém Sedle.

²⁴⁸ Tamtéž.

Příloha č. 21: Portrét Wenzela Galla²⁴⁹

Příloha č. 22: Portrét Vladimíra Prokopa st.²⁵⁰

Příloha č. 23: Portrét Libuše Kubů²⁵¹

---

²⁴⁹ PROKOP, Vladimír – SMOLA, Lukáš. *Biografický lexikon sokolovského regionu: lexikon malířů, grafiků, sochařů, architektů, stavitelů, fotografů, spisovatelů, publicistů, kronikářů, historiků, vlastivědců, archivářů, lingvistů, filozofů, skladatelů, geologů atd.* Sokolov: FORNICA PUBLISHING, 2009. 366 s. ISBN 978 – 80 – 87194 – 09 – 6. S. 104.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 138.

²⁵¹ Tamtéž, s. 177.

Příloha č. 24: Novinový článek „Vzorná loutková scéna“²⁵²

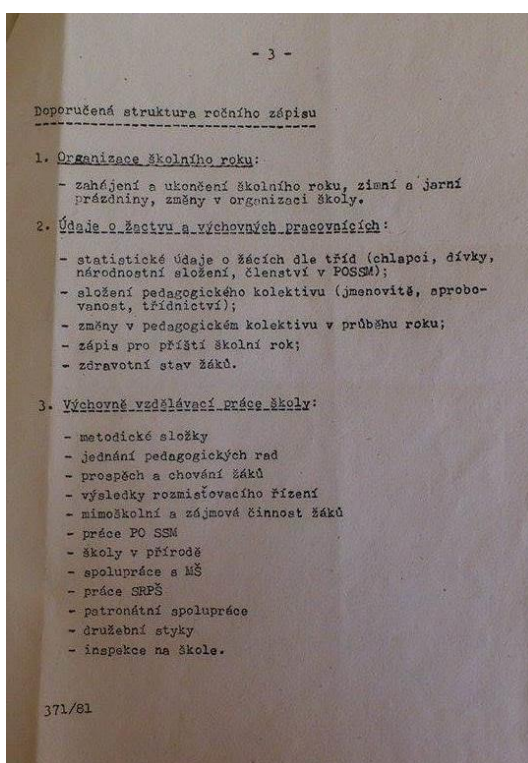
Příloha č. 25: Novinový článek „Nové Sedlo oslavilo únor“²⁵³

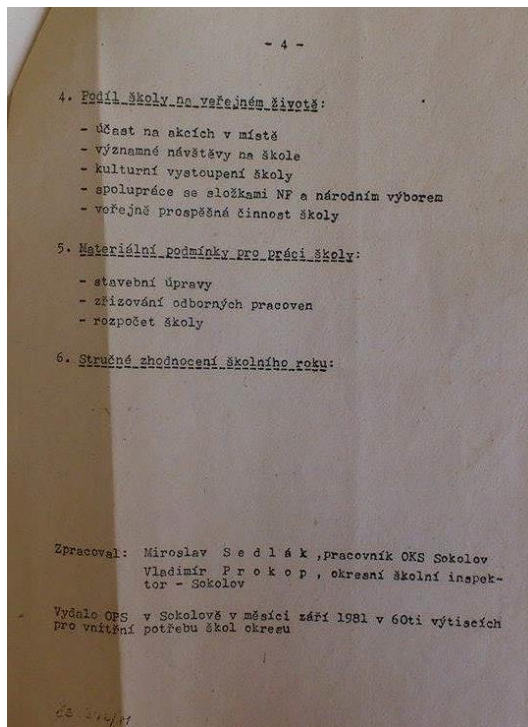
²⁵² SOKA Sokolov. Fond ONŠ N. Sedlo. *Kronika obecné a národní školy (1945 – 1952)*. Ev. č. 208 – 2. Nestránkováno.

²⁵³ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

Příloha č. 26: Doporučená struktura školní kroniky – 1. část ²⁵⁴

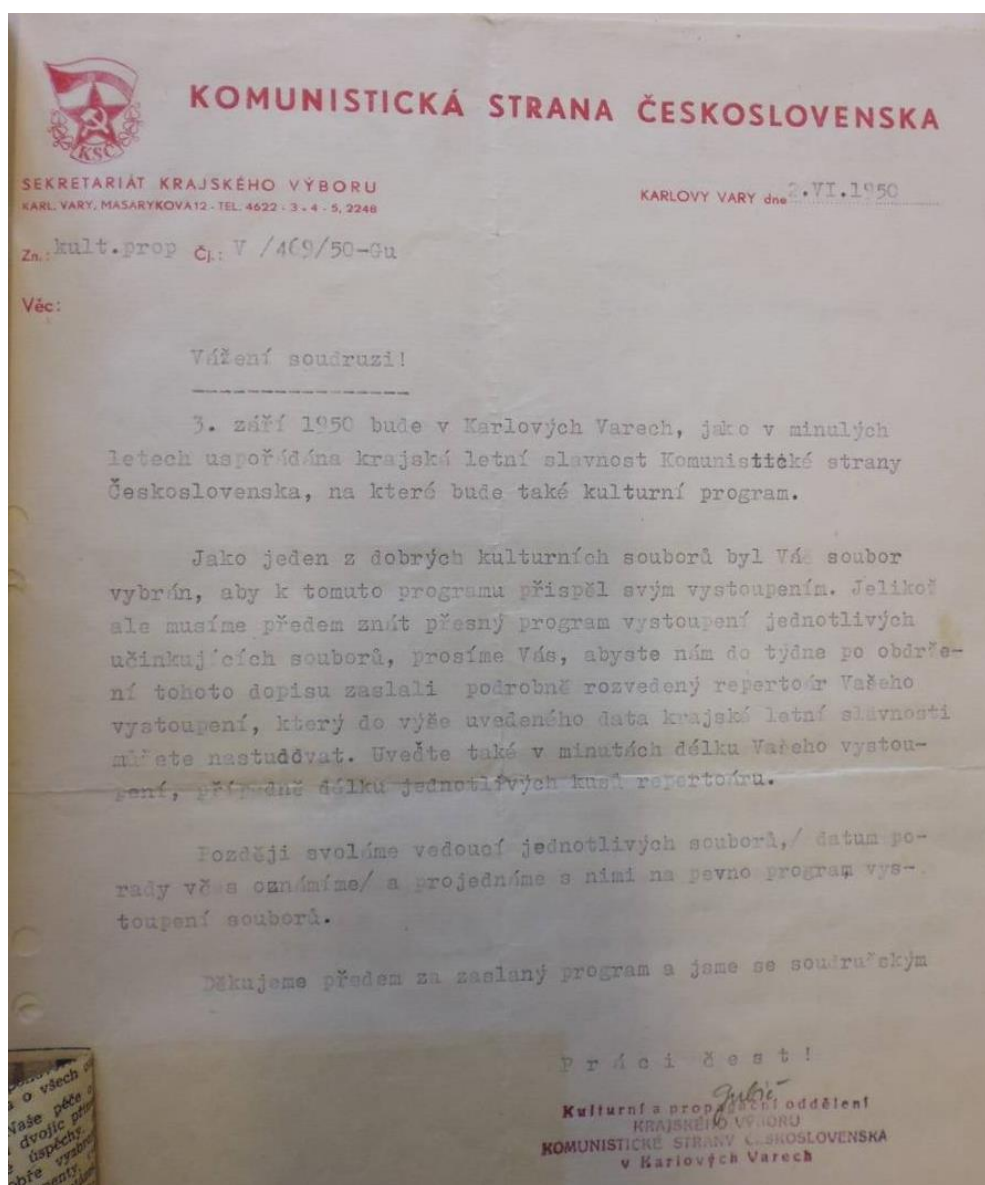
Příloha č. 27: Doporučená struktura školní kroniky – 2. část ²⁵⁵

²⁵⁴ Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II.* 474 s. S. 374. Volná stránka.

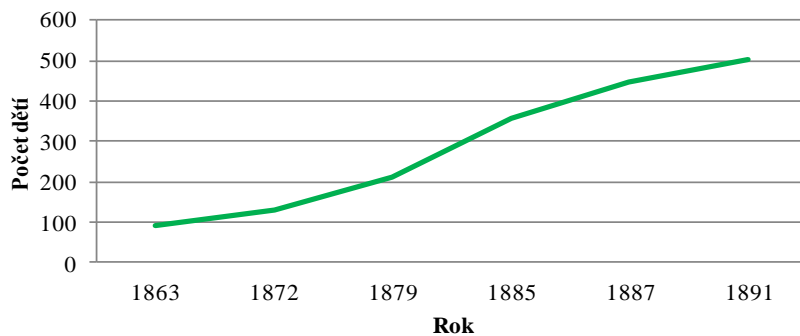
²⁵⁵ Tamtéž.

Příloha č. 28: Pozvánka k vystoupení na krajské letní slavnosti KSČ²⁵⁶

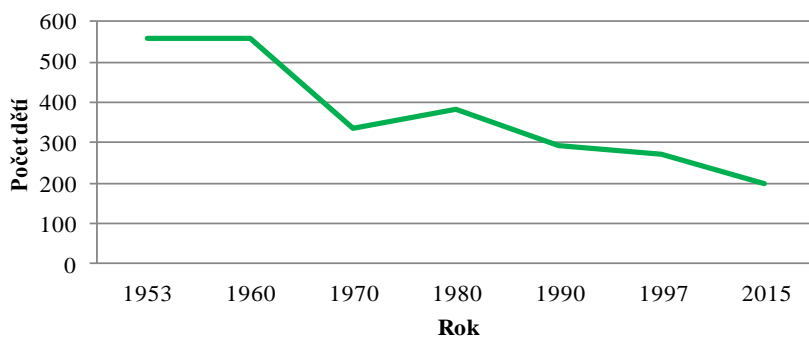

²⁵⁶ SOKA Sokolov. Fond ZDŠ (OSS) N. Sedlo. *Kronika osmileté střední a základní devítileté školy (1945 – 1959)*. Ev. č. 209. Nestránkováno.

Příloha č. 29: Počet žáků v letech 1863 – 1891 ²⁵⁷

Příloha č. 30: Počet žáků v letech 1953 – 2015 ²⁵⁸

²⁵⁷ Zpracováno dle: GALL, Wenzel. *Gemeindegedenkbuch von Neusattl, Bezirk Elbogen: angelegt im Jahre 1921*. 217 s. Neusattl: Marktgemeinde, 1926.

²⁵⁸ Zpracováno dle:

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika osmileté střední školy v Novém Sedle: II*. 474 s.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: III. díl*. 474 s.

Archiv Základní školy v Novém Sedle. *Kronika ZDŠ v Novém Sedle: IV. díl*. 475 s.